

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/I, telefon 315-585 Ljubljana, Naslov uprave: Nazorjeva 1/I, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.
Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 501-8-26/1.
Tiska ČZP Ljudska pravica
LJUBLJANA, 15. OKTOBRA 1971
LETO XXII — ŠT. 16

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

III. KONGRES SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Z DELOVNIM DOGOVOROM POTRJENA SMER

Sindikat se ne more strinjati s takimi zakonodajnimi rešitvami, ki cele generacije delavcev posameznega poklica nakrat razglasijo za neustrezno kvalificirane, čeprav so se šole po do tedaj veljavnem sistemu. (Iz Sklepev III. kongresa Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije)

III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je 15. oktobra uspešno končal svoje delo. Uresničil je sklep predsednika republiškega odbora Vinka Kastelica, da je v svojem uvodnem poročilu dejal: — Kongres naj ne bo manifestacija, temveč razumljiv delovni dogovor in s tem neposredno naročilo za delo in odgovornost vodstva, ki ga bomo volili, občinski in medobčinski odbori ter osnovnih organizacij sindikata v delovnih skupnostih družbenih dejavnosti.

Kongresu se je udeležilo 279 delegatov iz sindikalnih organizacij, med mnogimi gosti pa: dr. Kropušek, predsednik RS ZSSR, podpredsednika RS ZSSR, dr. Globačnik in Ivo Tavčar, predsednik RS ZSSR, dr. Marolt in dr. Grčar. Pozdravili so ga tudi predstavniki republik in republikanov iz drugih republik in republikanov iz drugih republik. Vse prisotne je pozdravil tudi sekretar kongresa, dr. Franc Škerlj.

Na mestu uvoda povzemimo nekaj kratko vtise in mnenja udeležencev kongresa: — Kongres je bil v resnici dobro organiziran delovni dogovor za nadaljnje delo. Podal je celovito podobo o družbenih dejavnostih: o njihovih razmer in problemih, o tem, kaj je potrebno, kako

je treba te probleme tudi odpravljati.

Razpravljavci iz različnih krajev in okolij so prikazali probleme stvarno, brez pretiravanja in dramatiziranja. Prav zato je bila razprava v resnici „dostojanstven odziv na probleme“ in prispevek k napotkom, kako vse neurejeno in nepravilno spraviti „z dnevnega reda“. Sindikat je dobil za svoje delo priznanje. Potrjena je bila moč in veljavnost te organizacije.

— Mislim, da smo s kongresom lahko zadovoljni, saj bomo odsej prenekatere zadeve lažje reševali — je dejal po končanem kongresu novi podpredsednik republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije Slavko Grčar in nadaljeval: — Res pa je, da za reševanje problemov na področju družbenih dejavnosti stvari le niso tako „rožnate“, kot se zdi na prvi pogled. Videti je, kot da si družba na vso moč prizadeva, da bi bilo na tem področju vse kar najlepše urejeno, v resnici pa je precej drugače: opraviti imamo z množico interesov, z mnogimi objektivnimi težavami. V poplavi najrazličnejših interesov in odnosov pa taki organizaciji, kakršna je sindikat, nikoli ni bilo lahko — ne včeraj, ne danes in ji ne bo lahko jutri. Vsak korak je posledica dolgotrajne in odločne bitke. Nič ne pride samo po sebi. Zato je tem pomembnejše, da smo bili na kongresu tako zelo enotni in odločni.

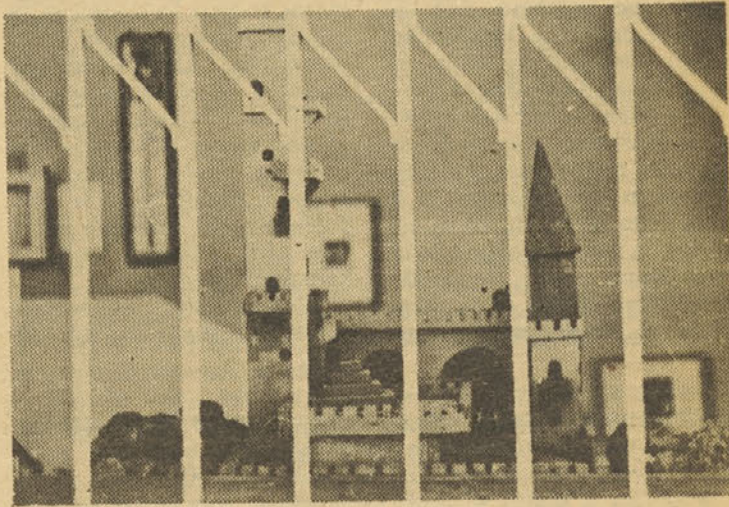
**DOLGOROČNEJŠA
MATERIALNA IN PRAVNA
STABILNOST — POGOJ
ZA KAKOVOSTNO DELO**
O družbeni vlogi in nalogah sindikata je govoril v svojem

referatu predsednik republiškega odbora Vinko Kastelic. Med drugim je dejal: — Naša aktivnost so usmerjali cilji, postavljeni na naši II. skupščini. Z našimi prizadevanji je že precej ustvarjeno tako politično ozračje, v katerem je bilo mogoče enakopravno obravnavati družbene dejavnosti in zagotavljati njihovo usklajeno rast. Z družbenim dogovarjanjem se že uveljavlja sodelovanje delavcev posameznih področij pri bistvenih odločitvah o financiranju, programiranju dejavnosti in vrednotenju dela. To je danes že praksa za področje zdravstva, vzgoje in izobraževanja, kulture in še nekaterih dejavnosti. Sindikat delavcev družbenih dejavnosti je z drugimi dejavniki neposredno sodeloval pri političnem in strokovnem uveljavljanju enakopravnega družbenega dogovarjanja.

Vinko Kastelic je opozoril tudi na problem, ki resno zavira delo v družbenih dejavnostih: — To so močni ostanki etatsistično-proračunskih težav, katerih vplivi in posledice neposredno doživljamo šest mesecev letno. Vsako leto od oktobra dalje se

prične težke in mučne razprave o višini prispevkov, o obremenitvah gospodarstva, o prevelikih apetitih družbenih dejavnosti itn. Ko se to nekje konča, nastopi januarja obdobje maratonskih pogajanj za sklenitev pogodb s financiranjem, ki se za-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Gradič — izdelek učencev osnovne šole Šmartno pri Litiji

Enakopravno, tovariško srečanje

Povzetek iz referata na temo »Znanstvena in tehnična revolucija ter njen vpliv na vzgojo in izobraževanje«

Angleška nacionalna unija učiteljev

„Najbolj živa resnica našega časa: nihče ne bo vse svoje življenje preživel v okolju, v katerem se je rodil in nihče ne bo umrl v okolju, kjer je delal v svoji zreli dobi.“

(Iz angleškega referata)

Predsednik Royal Society, Sir Arthur Florey je ob neki priložnosti dejal: Velika Britanija se je pričela zavedati, da je v drugi polovici dvajsetega sto-

letja ena njenih glavnih prednosti le še bistroost njenih prebivalcev in hkrati potrebe, da se vsak njen pripadnik čim bolj izobrazi ter strokovno

usposobi. Tako mnenje si je v preteklem stoletju le polagoma utiralo pot. Ob uvedbi zakona o šolstvu l. 1870 je v velikih industrijskih ter trgovinskih centrih, Londonu, Manchesteru, Liverpoolu, Birminghamu obiskovalo osnovne šole komaj 70 do 80 % otrok; takrat je londonska družina porabila tedensko 50 pfenigov za pijačo, 2 pa je prispevala za šolo. Še leta 1931 je komaj 20 % osnovnošolskih absolventov prihajalo v srednje šole, čeprav so bili siromašni dijaki oproščeni šolnine, se jih je komaj polovica posluževala ugodnosti prostih mest. Vladajoči razred je pač znal utrjevati med ljudstvom prepričanje, da za šolo ni rojen vsak in da se da tudi brez nje živeti. Po svetovnih vojnah, zlasti po drugi, je med ljudmi zaživelo prepričanje, da inteligentnost ni monopol vladajočih; pojavila se je krilatica, da je uporabnost vodnjaka poleg ostalega zelo odvisna od kakovosti črpalke.

Dandanes so promotorji reformiranih težav predvsem učitelji. Pedagogi so mnenja, da se številni talenti izgubljajo spričo še vedno pomanjkljive mreže predšolskih ustanov že v predšolski dobi. Koristno razviti bi jih bilo še vedno mogoče v šoli, ob poglobljenem individualnem delu. Angleški učitelji tudi niso zadovoljni z dosedanjim obsegom dopolnilnega šolanja, ki zaostaja v primerjavi z nekaterimi drugimi naprednimi deželami. Dopolnilno šolanje do 16. leta bo zakonjeno v Angliji šele leta 1973 medtem ko je v ZSSR, Kanadi, Avstriji, in v severnoevropskih deželah, uvedene že do 17. leta, z možnostjo pridobivanja nadaljnje višje izobrazbe s pomočjo strokovnih tečajev, delavskih univerz in podobno. Potreba po podaljšanem šolanju nastaja ponekod tudi zaradi prepolnih razredov; v posameznih večjih šolskih ustanovah šteje do 70 % oddelkov prek 36 učencev.

Nacionalna unija angleških učiteljev si postavlja poleg pedagoškega programa še drugo nalogo: prizadeva si osveščati javnost o novi kulturni in ekonomski situaciji, ki narekuje korenite spremembe v celotnem šolskem sistemu. Tako se je od leta 1933 do 1966 zmanjšalo število železničarjev za 70.000, rudarjev je od l. 1952 do 1967 za 300.000 manj in v tekstilni industriji se je v zadnjih 15. le-

(Nadaljevanje na 12. strani)

Tvoj »DA« za samoprispevek, Ljubljana!

Sredi novembra bomo Ljubljanci podprli s samoprispevkom petletni načrt gradnje šol in vzgojnovarstvenih ustanov v Ljubljani. Pomanjkanje šolskega prostora in prostora za otroško varstvo je v Ljubljani že dolgo znan in pereč problem. Sedaj je ta skrb postala naloga, ki zahteva rešitev. Samoprispevek je edini način, s katerim moramo dokazati, da skrb za naše otroke, njihovo izobrazbo, varstvo in vzgojo niso zgolj besede.

V Ljubljani čaka na mesto v vrtcih 3500 otrok, večina ljubljanskih šol ima dvo in celo troizmenski šolski pouk. Petletni

načrt predvideva gradnjo 24 varstvenih ustanov, v katerih bo prostora za 3700 otrok, 10 novih šol s telovadnicami, 6 prizidkov s telovadnicami, 3 prizidke brez telovadnic, 4 telovadnice in gradnjo novih prostorov za vzgojno posvetovalnico. Načrt zajema gradnjo posebnih osnovnih šol s telovadnico in delavnicami „Janeza Levca“, ki vključuje 572 telesno ali duševno prizadetih otrok iz vseh ljubljanskih občin. Za uresničitev tega načrta potrebujemo okrog 240 milijonov din. S tem bi vključili v varstvo 45 % vseh predšolskih otrok in 30 % soloobveznih. Tako bi bil

problem vsaj delno rešen. V Ljubljani je ustanovljen akcijski odbor za izvedbo samoprispevka, nosilci akcije so občinske konference SZDL ljubljanskih občin. Šole in vzgojnovarstvene ustanove naj se povežejo z lokalnimi dejavniki in gospodarskimi organizacijami na svojem območju. Dolžnost vseh prosvetnih delavcev pa je, da na rodilniških sestankih obvestijo o tem starše in se z njimi pogovorijo.

Uspešna izvedba glasovanja za samoprispevek naj bo naloga in skrb vseh nas!

TEA DOMINKO

NERAZVITI PREDELI IN ŠOLSTVO

V mali Sloveniji imamo razvite predele in pa take, ki jih imenujemo nerazvite. Ali preprosto: bogate in revne.

Tudi v Halozah, Slovenskih goricah, na Kozjanskem, v Beli krajini in drugod se rodijo otroci.

Očetje in matere imajo tudi tu radi svoje otroke.

Po hribih in grapah raste skop kruh. Starši garajo od zore do znoči, vendar njihovo delo ne rodi toliko sadov, da bi bila družina preskrbljena.

Sredi tega trdega življenja doraščajo otroci.

Tu poslušajo prve besede — in te so pogosto trpke.

Tu doživlja otrok prvo, tolikanj opevano otroško varstvo: mati ga zavoljo dela pušča vse dni samega.

Orok raste, shodi, poprime za grablje in motiko, požene živino — in neke jeseni odide v šolo.

Šola je otrokov drugi dom. Toda tudi ti domovi so stari, prenapušni in skromno opremljeni z učili.

Revne občine ne morejo graditi novih.

Primanjkuje tudi učiteljev — in šole zapravljajo že tako skromna sredstva za brezuspešne razpise.

Revne občine ne morejo dovolj nagradjevati učiteljev; zato učitelji odhajajo.

Ali lahko v takih predelih otrok uspešno izdela šolo?

Zelo težko, če sploh zmore. Ti učenci niso manj sposobni — a za njihov uspeh ni dovolj le sposobnost.

Pregovor pravi: „Orožje zoper revščino je znanje.“ Toda tudi znanje je materialna dobrina, ki jo je treba plačati.

Ce ne bomo vlagali več sredstev v nerazvite predele — bo prepad med revnimi in premožnimi vedno globlji. To je zakonitost, ki jo moramo ob pravem času upoštevati.

Iz razprave Gvida Čepina — iz Markovcev pri Ptuj — na III. kongresu Sindikata delavcev družbenih dejavnosti.

Izravnavanje pogojev za vzgojo in izobraževanje

Iz razprav in predlogov Republiške konference SZDL Slovenije — Sekcije za razvoj družbenih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja, dalje Skupine za prosveto, kulturo in znanost ter Skupine za družbeno komuniciranje

Letošnje leto lahko štejemo za pravi preporod v razvoju našega šolstva — vsaj kar zadeva število razprav, predlogov in tez. Večina družbenih forumov, organizacij in ustanov, ki so posredno ali neposredno vezane z našim šolstvom, so se vključile v razprave o šolstvu, dodajajo svoje predloge, s konkretnimi primeri dopolnjujejo ali pa tudi izpodbijajo teoretične trditve.

Na osnovi stališč o dolgoročnem družbenem razvoju Slovenije (ki zajema tudi področje vzgoje in izobraževanja) se je Sekcija za razvoj družbenih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja (pri Republiški konferenci SZDL) lotila enega osnovnih pogojev za splošni na-

predek našega šolstva — to je izravnavanja pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok.

Temeljna izhodišča — besedilo, ki naj bi pripomoglo k odpravljanju neenakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok in naj bi hkrati zadostilo posamezne forume in institucije, se začnejo podobno kot že toliko dosedanjih: „Kljub dosedanjim naporom družbene skupnosti, da bi ustvarila enake možnosti za start v šolo in šolanje vsem otrokom, razlike še vedno obstajajo. Izhodišča pa se odlikujejo z avtoritativno nekatere jasne formulacije sedanje stanja in konkretnih predlogov.“

„Spremljevalec ekonomske nerazvitosti je pogosto tudi kul-

turna in družbena zaostalost, ki odločilno vpliva na oblikovanje otrokove osebnosti.“

„V postopnem, toda hitrejšem in načrtnem odpravljanju socialnoekonomskih deficitov na vseh področjih, kjer se izraža, je treba računati z materialnimi možnostmi družbene skupnosti kot celote, upoštevati načela solidarnosti staršev in vseh delovnih ljudi.“

Nujno je treba začeti z izenačevanjem pogojev že v predšolski dobi — iz tega sledi predlog: „Že letos je potrebno na podlagi zakona ali dogovora urediti „malo šolo“ kot sestavni del vzgojno izobraževalnega sistema. Zagotoviti moramo pogoje, da bi že letos vključili v različne oblike „malih šol“ vse otroke od 6. do 7. leta starosti.“

Dalje govori besedilo o podaljšnem bivanju v šolah in zahteva prioriteto za vse socialno ogrožene otroke. Tako kot posameznikom je treba posebno skrb posvetiti tudi področjem, ki so vzgojno in izobraževalno zapostavljena. Tudi strokovne službe — katere je treba čim hitreje razviti — naj bi pripomogle pri razreševanju šolske problematike.

„VSAKEMU SPOSOBNEMU OTROKU JE TREBA OMOGOČITI, DA BO USPEŠNO KONČAL OSNOVNO ŠOLO, KI JE TEMELJ ZA NADALJNJE ŠOLANJE IN POKLIC.“

Ta stavek bi lahko bil motto vseh naših nadaljnjih prizadevanj na področju šolstva. Vsega naenkrat namreč ni mogoče doseči tudi z najboljšo voljo in z združevanjem vseh sil. Tako za „male šole“ kot za podaljšano bivanje je najprej treba imeti prostor, sredstva in kadre. Zato razumljivo sodi k vsakemu razpravljanju o šolstvu tudi odstavka o nujnosti odpiranja in pripravljanja kadrov za pedagoški poklic že od osnovne šole dalje. K umerjanju sodi tudi pravilna in pametna štipendijska politika in ne nazadnje nagrajevanje dela prosvetnih delavcev.

Isto pravilo kot za usmerjanje prihodnjih prosvetnih delavcev velja za vso našo kadrov-

sko politiko: štipendiranje in kreditiranje učencev mora postati načrtno, da bodo že od osnovne šole dalje vsem sposobnim mladim ljudem zagotovljene enake možnosti, da bo omogočen nadarjenim kar največji razvoj. Hkrati pa naj štipendiranje in kreditiranje ustrezata kadrovski politiki.

Na področju materialne osnove našega šolstva je treba čimprej uresničiti akcijo „Sto šol ob stoletnici slovenskega šolstva“, ki jo nekatere občine in občani izvajajo z vso resnostjo, drugod pa je zaradi objektivnih težav ali subjektivne nezainteresiranosti zapostavljena. To velja tudi za še vedno neuresničeno željo po uvedbi brezplačnih učbenikov.

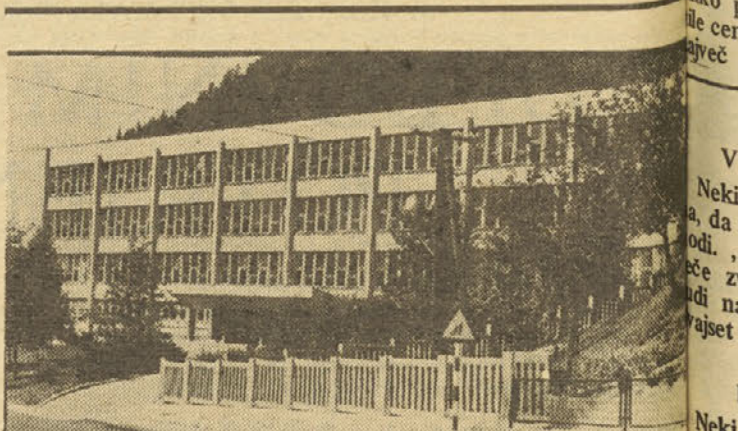
Izhodišča (iz katerih so odlomki in povzetki) in konkretne akcije, navedene v besedilu, predstavljajo temeljne kamne pri izravnavanju pogojev za vzgojo in izobraževanje, pa tudi za kratkoročno ali dolgoročno načrtovanje dejavnosti. V tem prepričanju so si enotni: izobraževalna skupnost SRS (kjer naj bi tudi deloval koordinacijski odbor za izravnavanje pogojev), zavod za šolstvo SRS, pedagoški inštitut, Zveza delavskih univerz Slovenije, Izvršni svet SRS, Zveza prijateljev mladine Slovenije, skupnost študentov Slovenije, Republiška konferenca ZMS, Republiški svet Zveze sindikatov in Republiška konferenca SZDL.

Skupina za prosveto, kulturo in znanost ter Skupina za družbeno komuniciranje pri SZDL sta v zvezi s STALIŠČI o dolgoročnem družbenem razvoju Slovenije izrekli nekaj mnenj ali boljše zahteve po konkretizaciji akcij in jasnosti formulacij. Med mnogimi tudi naslednje: „Iz izkušenj podobnih načrtovanj v svetu lahko povzamemo spoznanje, da bo imela prednost v razvoju tista država, ki bo zgradila moderen vzgojnoizobraževalni sistem. Dokument dolgoročnejšega razvoja bi zato mo-

ral kompleksneje nakazati povezanost prioriteten nalog industrijskega razvoja s skrbjo za ustrezne ukrepe na šolskem področju.“ V STALIŠČIH bi morali jasne začrtati strategije družbe do razvoja šolskega sistema.“

Šolstvo, razvoj vzgoje in

izobraževanja je na spore skoraj na slednjem sestanku ali razpravi. Upajmo, da obilno sejenje besed obrodi sadove, katerih bodo veseli naši otroci in mladina kot stari pa tudi družba, ko bo spremljala v svoje delovne vrste našnje šolarje.

V zgradbi, ki jo vidimo na sliki, sta dve jesenski osemletki „Zihov Voranc“ in „Tone Čufar“. Glede na to, da sta obe v zgradbi, je bilo več akcij za njuno združitve — toda prosvetni delci obeh šol so bili proti v glavnem zato, ker bi potem ena sama imela nad 1.300 učencev. Na šolah imajo dovolj učnih moči, klanski učni uspeh je bil zelo dober. Morda ima za to deloma zaslu kabinetni pouk, uvedba aktivnih metod dela, pa tudi možna podaljšana bivanja učencev v šoli. V prvih treh oddelkih letošnje poučujejo matematiko z novo metodo. Edino, kar obe šoli nujno potrebujeta, je nova telovadnica, ker je dosedanja majhna. Za to si pomagajo tako, da v njej hkrati telovadijo učenci več razredov.

Vsakemu narodu svoj jezik — človeštvu esperanto

To je geslo esperantistov vsega sveta. Število članov te organizacije je vsak dan večje.

Zveza esperantistov Slovenije je odprla 1. oktobra letos razstavo esperantskih knjig in otroških risb treh držav: Avstrije, Italije in Jugoslavije.

Mednarodni jezik — esperanto — se vsako leto bolj uveljavlja, saj ga uporablja pri svojem delu veliko število koncernov, ustanov in organizacij po vsem svetu. Vsaka od naših sosednjih držav ima prek 100 šol, kjer je esperanto uveden kot predmet. V Italiji je že več kot 30 docentov. Tudi pri nas so možnosti za učenje esperanta vedno večje. Pri delavskih univerzah bodo organizirani seminarji za

učitelje — predavatelje tega jezika. Tu se bodo v 4 urah učili slovnice, v preostalih urah pa bodo izpopolnjevali besedni zaklad.

Mednarodni jezik esperanto je dosežek družbenih odnosov nastal je zaradi potreb. 1887, ko je poljski zdravnik Zamenhof izdal prvo slovnico pod psevdonimom „Dr. Esperanto“.

Mednarodni odnosi, mednarodno sodelovanje in bivanje za mir v svetu lahko temeljijo samo na medsebojnem sporazumevanju. Temu velikemu svetovnemu jeziku, brez privilegijev za katerikoli narod.

TEA DOMIN

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

Nora matematika je prijetna

V časopisih smo že mnogo brali o novi matematiki, ki smo jo letos vpeljali v prvi razred osnovne šole. Zdi se mi, da so bili to pogledi teoretikov in v mnogih primerih le opazovalcev. Kaj pa menimo o novi matematiki učitelji — elementarci, ki smo se praktično „spopadli“ z njo?

Tudi mi smo začudeno sledili prvim razlagam metode nove matematike na seminarjih. Moram priznati, da me je bilo kar malce strah. Ko pa so nam razložili, kako naj jo posredujemo v razredu, sem spoznala, da to le ni „matematika“, ki je ne razumejo tudi akademiki — temveč preprosta in za učenca res lažja pot do prvega računanja.

Prvi mesec dela in izkušnje je za nami. Na aktivu učiteljev prvih razredov domžalske in kamniške občine zadnjo soboto v septembru smo se o delu in izkušnjah že pogovarjali. Analizirali smo delo, opravljeno v prvem mesecu, in našli precej dobrih stvari. Med mnogimi bi omenila naslednje:

- nova matematika je že prve dni aktivirala učence;
- pri delu z različnimi pred-

meti so se učenci sprostili;

- živahnejši učenci so pri pouku dovolj zaposleni in nimajo časa za nagajanje;

- tudi učenci želijo k uri prispevati kaj svojega;

- učenci so pokazali izreden dar opazovanja in kar tekmujejo, kdo bo še kaj „našel“;

- zelo uspešna je sedaj korelacija med matematiko in slovenščino, spoznavanjem narave in družbe ter likovnim poukom.

Na aktivu naj bi spregovorili tudi o slabostih pri pouku nove matematike. Priznati pa moram, da o njih nismo mogli kaj dosti povedati. Še največ težav so imele kolegice, ki poučujejo v kombiniranih oddelkih, ker niso mogle učencev tiho zaposliti.

Na aktivu smo razpravljali tudi o tem, kako spremljajo novo matematiko starši. Ugotovili smo, da se počutijo nemočne, ker svojemu otroku — prvošolčku — ne morejo pomagati tako, kot nekdanj. Res je, da smo jim na prvem roditeljskem sestanku največ pripovedovali o novi matematiki, a to je bilo zanje vse premalo. Sama sem ubrala še eno pot: povabila sem

vse starše k uri nove matematike. Bili so presenečeni, ko so videli, kako živahno sodelujejo njihovi otroci in kaj že zmorejo. Pri uri sem jim želela prikazati začetno delo, osvojitve prvih pojmov in pravilnega matematičnega izražanja ter ravnanje s pripomočki pri novem načinu pouka.

Pri svojem delu in pri izbiri učnih metod nehoti slišim besede: „Učenec ni sod, ki ga polnimo, temveč bilka, ki raste!“ Prav zaradi tega smo se v novi pouk matematike še posebej poglobili. Poleg pripomočkov k novi matematiki, ki jih uporabljajo na vseh šolah, sem še sama izbrala nekatera ponazorila, posebno za ponavljanje in utrjevanje. Na ta način sem učence lahko bolj pritegnila k sodelovanju. Lahko rečem, da se učenci že vnaprej veselijo matematike in sprašujejo po njej.

Najbolj zanimiva je bila ura, ko smo iz učencev sestavljali različne množice in določali lastnosti učencev. Obroč je bil vso uro poln, vprašanj in nalog ni zmanjkalo. Učenci v svoji vnemi sploh niso slišali šolskega zvonce, ki je oznanil konec ure. „Za danes bo dovolj,“ sem jih morala opozoriti. Obroč pod tablo je ostal prazen. „Kaj pa je?“ sem vprašala. Menila sem, da bo kdo vstal in pobral obroč, ki je ležal na tleh pred tablo. Učenci pa so le stegnili radovedne glave prek klopi in odgovorili: „To je prazna množica!“ Nasmejala sem se, prepričana, da jim moram v prihodnje še bolj zaupati.

Ure matematike morajo biti živahne. Vsak dan, ko stopim v

razred, me učenci sprašujejo: „Kaj ste pa danes prinesli? Kdaj bomo sestavljali množice?“ Da jih ne bi razočarala, jim res velikokrat prinesem kaj novega, zanimivega in delo je prijetno.

Stara klasična metoda obravnave pojma levo — desno z orientacijo na sebi, se mi je zdelo dolgočasna. Doma sem že nekaj dni prej premišljevala, kako bi uro „speljala“. Izdelala sem papirnate hišice raznih velikosti in barv, velika in majhna drevesa. Avtomobilčke sem si sposodila od prometne vzgoje, nekaj pa so jih prinesli učenci sami. Delo v šoli je potekalo v skupinah. Učenci so morali opraviti „šoferski izpit“. Ko smo izpolnili cestišče na levi in desni strani ceste, so prišli na vrsto „šoferji“ avtomobilov. V igri so morali pravilno voziti po desni strani cestišča, prehitovati pa po levi. Svoje delo so opravili tudi pešci. Nenehno smo imeli opravka s pojmom levo — desno. Ob koncu ure smo oba pojma še utrdili pri orientaciji v prostoru in noben učenec ni pripeljal s svojim avtomobilom na napačno parkirišče.

Nova matematika ni dolgočasna, a nam učiteljem nalaga mnogo dela — celo pravo garanje je. Žal pa vsega tega ne vidijo ali pa nočejo razumeti mnogi okrog nas. Moji večeri ob izdelovanju učnih pripomočkov segajo velikokrat prek polnoči. Naši statuti, pravilniki in tisti, ki so jih izdelali, pa trdijo, da je dovolj, če je učitelju priznana dve uri za pripravo dnevnega pouka. Učenec v šoli — posebno tisti v prvem razredu

— ne bo vprašal, koliko časa si zdeloval risane like za utrjevanje, koliko časa si izdeloval hišice in drevesa (tista ki stojijo!), da bi razumel, kje je leva in kje desna stran in podobno. Za učenca je važno samo to, da

novi matematiko razume, pa za učitelja? Najbrž samo zadovoljstvo.

STANA STOPAR
Osnovna šola Janko Kersnik
Brdo pri Lukovici

Mik gora

Gore vabijo — vsak se lahko po svojih zmogljivostih in željah odloča za obisk zanj najprimernejših gorskih skupin. V čem smisel planinarjenja, kateri so bistveni nagibi ljubiteljev planinarnikov?

— Gore me vabijo predvsem zato, ker uživam v samoti, se počijem od prisiljenosti in pretvarjanja med ljudmi v dolini. Narava me premagovanje napora ob doseženem cilju, končno pa me planinstvo vleče tudi za to, ker vem, da bom srečala tam gori sicer redke s podobnimi težavami in ideali.

— Že osem let sem član planinskega društva. Obiskal sem naših gora in nekaj tujih. Posebno mi je všeč, ko iz doline vrnem v rdečkasti večerni zarji gledam goro, s katere sem se vrnem. Prevzame me tiho, veselo razpoloženje in zadovoljstvo: „Tudi sem bil že na vrhu.“

— Rada imam planine. Vabijo me s svojo tihoto in naravnostjo, ni jih izoblikovala človeška roka in tam zapustila znak moderne civilizacije; so delo narave. Tu kraljujejo gamsi, v višinah pa kraljujejo orli. V planine me privablja čist zrak, rastlinstvo in redke živali.

— Najlepše je biti na vrhu zelo zgodaj in gledati pod seboj dim se valečo meglo. Sončni žarki jo razpršijo in pod teboj odpre razgled. Vse je majhno, sam pa si visoko in uživaš, ko greje že toplejše spomladansko sonce.

— Gore sem zelo vzljubil in pričel plezati. Saj tu ni veliko takih užitkov, ki jih iščejo navadni planinci. Alpinizem je mnogokrat bolj in prav to me privlači. Čim težja je bila tura, tem bolj in bolj sproščena se počutim po njej. Narava v steni je trda, nepopustljiva in prav tak mora postati plezalec, če jo hoče obvladati. Naše se biti dosleden, pozoren na vse. Tu pride do izraza tovarštvo, ki danes v dolini mnogim tuje, v gorah se naučis opazovati naravo, samo njene lepote, saj izkušen alpinist takoj ve, kdaj se pripraviti nevihti in kdaj groze plazovi.

— Naša domovina je dovolj gorata. Gore vabijo — prav bi bilo, da bi se vrste planincev večale in da bi se bolj organizirano načrtno širila to, tako mikavno obliko rekreacije. Jože Azmuš

KAJ POMAGA...

Zadnja številka Prosvetnega delavca je na prvi strani s krepkimi črkami prinesla novico, da bodo odslej nagajeni za svoje delo v šoli. O samoupravnih sporazumih, katerim je dala predsedstvo republiškega odbora Sindikata družbenih dejavnosti. Razporeditev družbenih meril osebnih dohodkov za leto 1971 je točno navedena na vse vrste izobrazbe, s pripono, da se osebni dohodki povečajo, če bi se dvigale cene v potrošnji, a to le za največ 12 %. Navedene so tudi

dnevnice, prevozi, kilometrina itd. Vse lepo in prav! Mnogi prosvetni delavci so nemudoma vzeli v roke svinčnike in začeli računati, koliko bodo odslej na boljsem. Nekaterim se zdi kar neverjetno. Vendar, ko so prebrali zadnji odstavek te vesele novice, se je marsikomu od njih ohladilo prevroče srce. Saj tam tako lepo piše, da je uresničitev vsega odvisna od tistih, ki bodo delili denar. Kaj torej sedaj? Kaj pomagajo še tako dobri sklepi in družbeni dogovori, če pa občine kljub najboljši volji ne bodo zmogle izpolniti teh samoupravnih sporazumov? Še vedno bodo ostale razlike med občinami glede osebnih dohodkov prosvetnih delavcev, ker tudi republiška izobraževalna skupnost ne bo zmogla rešiti tega dolgoletnega problema. Boj za poenotenje osnovnih meril v vsej Sloveniji ni od letos. Mnogo se je o tem že razpravljalo, še več pa pisalo. Morda je rešitev res v samoupravnem sporazumevanju? Ne dvomim v dobro voljo republiškega odbora Sindikata družbenih dejavnosti, dvomim pa, da se bo dokončno rešila neenotnost v izplačevanju osebnih dohodkov prosvetnih delavcev.

NACE VODNIK

DVAJSET LET
V ENEM RAZREDU

Neki oče je grajal svojega sina, da že tri leta v prvi razred odidi. „Tega se ne sramujem,“ mu je zvit mlada buča, „ker tudi naš učitelj sedi že celih dvajset let v tem razredu.“

KNJIGE REDIJO

Neki učenec je moral zaradi pomanjkanja vse svoje knjige dati. Nekoč dne piše svojim staršem: „Veselite se, ljubi starši, kajti naznanim vam veselo novico, da mene že moje knjige redijo.“

Zapisa o novem učilu

Geometrijska zločljivka

Pogosto govorimo o novih učilih iz tujine, pozabljamo pa na nova, domača učila, ki so jih izdelali naši pedagogi. Gre za novo učilo, ki so ga izdelali že tri leta uporabljali v praksi, a ga še vedno premalo poznamo: to je geometrijska zločljivka. Učilo sestavljajo preprosti elementi iz plastike: kroglice in palčke. Prednost učila je, da se njeno učilo pred otrokom; saj ga ta lahko sam sestavi. Njegova uporabnost je zelo široka: z zločljivko lahko obdelamo prav vse vsebine geometrije, osnove opisne geometrije, rabi nam pri novi matematiki, pa še sami lahko domišljimo nove variante. Geometrijsko zločljivko je izdelala

sedaj upokojena učiteljica Marija Pihler, ki je še do nedavnega službovala na osnovni šoli „Angel Besednjak“ v Mariboru. Učilo se je v praksi zelo dobro obneslo. „Nikoli mi ni bilo žal časa in truda, da so le moji učenci čimbolje dojel snov“, mi je povedala. „Pred petimi leti sem sestavila model iz pletilk in krompirja, je nadaljevala, „in dolgo je trajalo, dokler nisem popolnoma uspela.“

Uspela je. Gre ji naša zahvala in iskreno priznanje. Strokovnjaki učilo priporočajo, ker ustreza vsem zahtevam sodobnega pouka. Njegova prednost je tudi v ceni, saj stane celoten komplet le 60 din.

TEA DOMINKO

Od pletilk in krompirja do novega učila

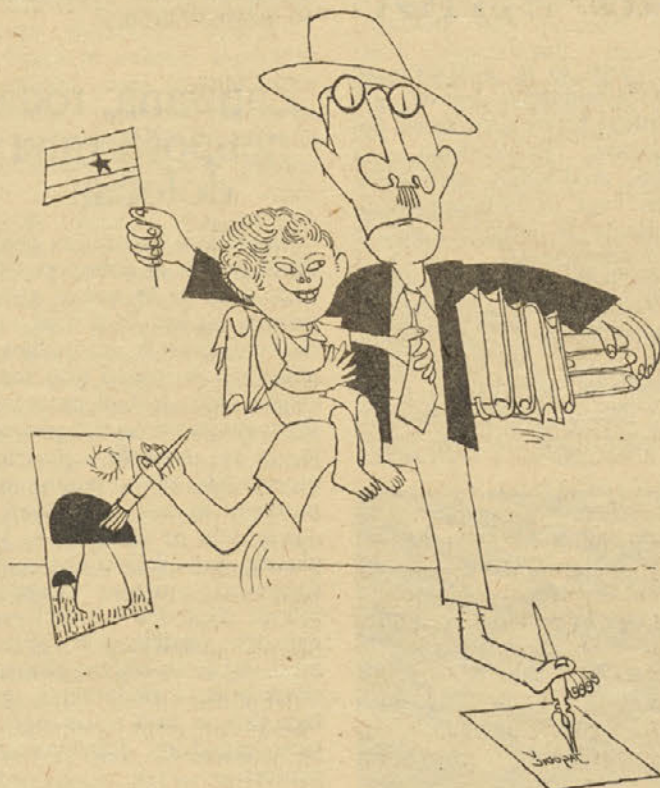
Na lepo urejeni, zanimivi razstavi učil v Ljubljani se obiskovalci radi ustavljajo pri mizi s zanimivim materialom. Tovarišica Marija Pihlerjeva iz Maribora razstavlja novo učilo. Razstavlja in premika palčke, kroglice, lično izdelane, barvane. Pod njenimi prsti rastejo liki: piramide, stožci, trikotniki... Geometrijska telesa postajajo zanimiva, zanimivejša, prijaznejša. „Mamica, kupi mi to učilo!“, prosí malček. Fantje iz nižnjega razreda osemletke čem, strokovno“ ogledujejo zavedo lanit in izjavljajo: „Perfektno!“ Pri sosednji mizi - paviljonu dela razmnoževalec. Obiskovalci so razgrabili skice, priloge in nove učilo. Razmnožil priročni je in prinesel in drugi dan

spet - iz prijaznosti in dobre volje. In njeni nekdanji učenci - nekdanji učitelji matematike - mladi, zavzeti za vse novo jo poslušajo kakor nekoč. To bi bilo dobro imeti v šoli! Koliko lažje bi bilo obravnavati mrežo, angažirati učence, da sodelujejo, spreminjajo like, telesa, opazujejo in sklepajo.

Dolga je bila pot petih let od tistega jutra, ko je naročila učencem, naj prinesejo v šolo pletilke in krompir, da so ga potem rezali na kosčke, ga zatikali na pletilke in sestavljali like in telesa. To je bilo takrat, ko je pripravljala učence na tekmovanje mladih matematikov. V jeseni je naročila še ostalim netekmovalcem - naj prinesejo v šolo karkoli bodo našli primer-

nega. Prinašali so v razred pisano šaro vseh mogočih paličic raznih debelin: iz lesa, kovine, plastike. Pa so sestavljali, primerjali, računali. Ko so model odprli in ga položili kot mrežo na klop, je bilo to pravo doživetje. Prvo navdušenje pa ni dolgo trajalo. Krompir je počrnel, roke so se umazale in klopi tudi. Veliki, leseni modeli so bili nerodni in težki. Bilo je treba spet iskati. Treba je najti primeren, estetski, dostopen, lahek in zanimiv material. In našla ga je! Na razstavi ji je znanecc dejal: „Vedno sem mislil na nekaj takega, pa si me prehitela!“ Iz dobre misli je vztrajnost vodila prek naporov in ljubezni do uspeha.

-aca-

Pedagoški eros

V neki razpravi, ki je nisem čisto nič razumela, sem brala, da je eros natančno isto kot seksus. Kri mi je butnila v glavo, ko sem zadevo aplicirala na svoj poklic. Potemtakem je pedagoški eros isto kot pedagoški seksus. Linhart bi rekel: de bi krepal!

Potem sem razmišljala še naprej. Saj res, zakaj se pa v zbornici vse nasmiha, kadar kdo slučajno blekne kaj o pedagoškem erosu. Falotom je vse jasno! Samo Minca, ki je učila že v partizanskih šoli, vztraja pri erosu. Kadar se na konferenci kaj zaplete, vzkligne:

„Tovariši, kje pa je naš pedagoški eros?“

Dva, trije ji prislunkejo, drugi je sploh ne registrirajo. Šolska praksa hodi nova pota, pedagoški eros pa je neopaženo iztiril. To je odsluženi vagon s staro šaro. Vedno nasmejan obraz - kar poskusi, če hoče, napraviti disciplino. In tista notranja sila, ki te žene, da bi se razdalj vsem in vsakomur posebej! Tudi Marjanci, ki jo oče pripelje z avtom pred šolo, ti pa peščiš? Ali Borisu, ki prireja hišne zabave, pa mu nihče ne pride do živca? In Matjažu, ki te prefinjeno izigrava:

„Tovariš, Ivo Andrič se je rodil nekje v Sloveniji, ali ne?“

Pedagoški eros ob sedmih zjutraj, ko boš pred rednim šitlom odpel „dodatno pomoč“, in ob treh, ko se boš še preganjal po šoli zaradi kakega kročka? Kje pa je kolega? Ni ga! Nič zato. Še vedno se lahko tolažiš z erosom. Zato se boš ob šestih zvečer vrnil v šolo. Pred vrati je praznik, z recitacijami pa nisi zadovoljen. Marjance pa oče ni pripeljal, ker je morala mami k šivilji. Povabljeni so v Avstrijo. Zato Marjana tudi ne bo nastopala. Dajte si vendar dopovedati, ne utegne!

Bolj ko vejam šolsko žito, več je plev. Najbolje gre tistim, ki najmanj delajo. Kolega, ki ga je razganjal pedagoški eros, je zbolel. Tisti, ki je prišel na njegovo mesto, je velik gospod. Začenja malo po zvonjenju. Očarljivi glasek ga večkrat kliče po telefonu. Sicer tudi on pozna eros, vendar zares dobro le tistega iz zgoraj omenjene razprave.

Kljun je o tresala

BERTA GOLOB

UČITELJ IN DELOVNE IZKUŠNJE

Vsebinska in ton članka Delovne izkušnje in denar, ki ga je objavilo 18 mladih učiteljev iz Slovenjega Gradca 9. 7. 1971 v Prosvetnem delavcu, me silita k temu, da nekoliko posežem v razpravo o vedno novem problemu delitve dohodkov prosvetnim delavcem.

Videti je, da je spopad med mladimi in starimi vedno znova aktualen in da stopa v ospredje „neresljivo“ vprašanje, ali se delovne izkušnje do 30 let dovolj opravičljiv element pri sestavi analitične ocene učitelja.

Kadar se pojavlja nova mlada generacija, se porajajo nasprotja med njo in tisto, ki je še vedno pri „vrhu“ svoje ustvarjalnosti ali pa se že nagiba k zatonu, pred prag upokojitve. Nasprotujoča si gledanja ustvarjajo vedno napeto ozračje v kolektivih in celo trenja, ki naj bi počasi

vodila k novemu in boljšemu. Vsaj želeli je, da bi bilo tako.

Pripadam tisti generaciji, ki je bila mlada takoj po vojni, ko smo prosvetarji nekaj let z idejo socialistične revolucije „rušili“ vse staro in slabo ter nesebično, „brezplačno“ v interesu skupnosti kopali temelje stavbi novega družbenega reda, novi šoli, novi jugoslovanski pedagogiki, novi kulturi in novemu socialističnemu človeku. Kljub temu nimam namena brezkompromisno stopati na stran „starih“ ali očitati mlajšim mlačnost in domišljavost - ali celo zahtevati priznanje za davno minule zasluge starih.

Reči moram, da je socialistično načelo delitve po delu že takrat našlo svojo potrditev. Čeprav nismo pričakovali posebnih priznanj in nagrad za večji obseg dela in odgovornosti ter boljše delo v razredu in v kraju, so tistih nekaj let po okrajni liniji upravičeno delili priznanja pisмено in v denarju najboljšim prosvetnim delavcem. No, tega je bilo vedno manj in danes so posebne enkratne ali večkratne nagrade marljivejšim učiteljem, mladim in starim ne glede na delovne izkušnje redkost ali pa jih skoraj ni več. Res je torej, da socialističnemu načelu delitve ni zadoščeno niti danes, po 25. letih socializma. Priznati tudi moramo, da pri tem učitelji nismo brez krivde, ne stari ne mladi. Ko so se samoupravljalne ideje uveljavljale že tudi v šolstvu, je večina solških kolektivov odklanjala tako imenovani gibljivi del plač, ki naj bi ga delili po skrbno izdelanih merilih, in ga tudi odpravila: ne samo zaradi prenizke osnove temveč tudi zaradi premočnih teženj po uravnilovki. Ni bilo mladih kolektivov, v katerih je - kakor večkrat prej - tudi lani prišlo do nezadovoljstva in nemirnih obračunavanj, ko je temeljna izobraževalna skupnost v Mariboru sprostila sredstva za nagrajevanje mladih in starih zaslužnih učiteljev na področju razredne, izvenrazredne in izvenšolske dejavnosti.

Če smo nezadovoljni enkrat mi, drugi vi, ali vsi, če ugotavljamo, da nagrade niso bile vedno in povsod pravično deljene, in če smo s samodejnim upoštevanjem delovnih izkušenj do 30 let še vedno na platformi starodavnih plačilnih razredov, potem pač ni dvoma, da je nagrajevanje po delu v prosveti zelo težko izvedljivo ali da še nismo sposobni to vprašanje zadovoljivo rešiti.

Do številnih klavnih in nezadovoljivih odločitev v času raz-

voja našega samoupravnega sistema pa ni prišlo samo po zaslugi starejših, temveč tudi mlajših članov učiteljskih kolektivov do 15 službenih let, ki so celo v večini in ki bi lahko močnejše vplivali na sestavo takih samoupravnih aktov, ki bi lahko že mnogo prej zajamčili trajnejšo in pravičnejšo notranjo delitev osebnih dohodkov, in zaščito interesov mlajših tako kot je povedano v članku Delovne izkušnje in denar!

Sedaj smo pred novimi odločitvami in pritril bi uvodnemu članku v isti številki Prosvetnega delavca pod naslovom Samoupravni sporazumi - korak k pravičnejšemu nagrajevanju: „Osnutki sporazumov so izdelani. Po večini niso tako temeljit, da bi zagotavljali zadovoljivo rešitev vprašanj, ki so že dolgo tako pereča, da jih bo treba prej ko slej razčistiti. Čaka nas torej še veliko zahtevnega in nadvse odgovornega dela, pri katerem naj bi aktivno sodeloval čim širši krog prosvetnih delavcev, saj gre za njihove bistvene interese. Če smo količnik samokritični, moramo priznati, da smo še daleč od nagrajevanja, ki bi bilo v skladu z obsegom in kakovostjo posameznikovega dela: za vse pravično in dovolj spodbudno. Tako kot v nekdanjih plačilnih razredih tudi v sedanjih pravilnikih preveč prevladujejo formalni elementi, predvsem službena leta in stopnja izobrazbe.“

Prav je, da skupaj pazljivo in dokončno rešimo vprašanje, ali smo za delovne izkušnje in kako daleč se bomo z njimi sprijaznili. Ne bomo ga rešili s hladnim in precej posmehljivim odnosom omenjene skupine mladih učiteljev do starejših in ne s kategorično nedokumentirano diskvalifikacijo delovnih izkušenj, ki samo po sebi pomeni podcenjevanje lastne poklicne dejavnosti.

V članku tudi ni predloga, kako spremeniti ta samoupravni sporazumov o merilih delitve dohodka in osebnega dohodka v osnovnih šolah, čeprav naj bi bil ta vsekakor zanimiv prispevek mladim k oblikovanju takih meril, ki bi vsestransko in pravično upoštevala vse kategorije učiteljskega dela od obsega prek odgovornosti, prizadevnosti, kvalitete itd. do ustvarjalnosti.

Starejši učitelji so bili kot začetniki prav tako velikokrat prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti, za kar seveda danes ni opravičila. Od leta do leta so si pridobivali izkušnje tako ali

drugače, in priznati moramo, da so si jih pridobivali tudi po 20. in 30. letih. Poklicni entuziazem, notranja potreba in službena dolžnost ter odgovornost pred mladino in družbo jih silijo k boju zoper togost, k spoznavanju in uvajanju novih oblik in metod posredovanja znanja in vzgoje. Kdo sme brezbržno mimo tega? To delajo samo tisti, ki se ne zavedajo, da usihajoči vrelci slabo napajajo žejne.

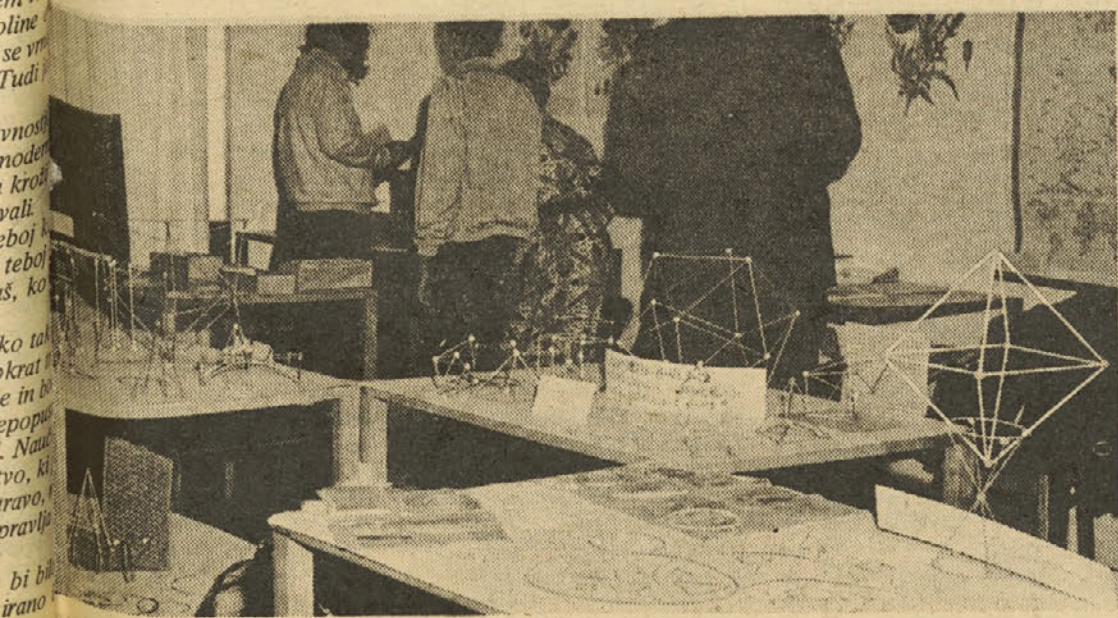
Res je težko ugotavljati bogastvo izkušenj v posameznem učitelju. Res je tudi, da se mlajši učitelji radi zatekajo k starejšim po tovariški nasvet, hoptirajo po njih, ki so učitelji v širokem pomenu besede, ki nikdar niso zadovoljni s svojimi uspehi; tudi po 30 letih ne govorijo, da je dovolj, kar znajo, in nikdar niso trdili, da je „delo mlajših učiteljev (do 15 službenih let) največkrat enakovredno delu starejših“.

Dober učitelj je bil vedno skromen, da ne govorimo o številnih etičnih vrlinah, ki so in morajo biti njegova trajna vsebina, kar raste z njim in z leti. Otroci so razsežen svet duševnih fenomenov, ki ga nikoli ne prepotuješ, ne prepoznaš do potankosti, in nikoli ne obdelaš dovolj temeljito ne z znanjem in ne z izkušnjami, da bi bogato rodil. Toda čim starejši si, tem globlje si prodril v njihove skrivnosti, tem bližji si jim, tem vrednejši ti postanejo. Na teh temeljih pa sloni uspešnost dela „starih“.

Zato trdim, da niso v nobenem drugem poklicu delovne izkušnje tako zanesljivo jamstvo za kvaliteto dela kakor v prosveti in tako pomemben upoštevanja vreden element pri sestavi osnovnih meril za nagrajevanje. Strokovnjaki, analitiki, psihologi in pedagogi naj skupaj s praktiki razmišljajo o tem, kako in koliko je treba ovrednotiti delovne izkušnje učiteljev.

To ocenjevanje pa naj ne poteka pavšalno po letih brez individualizacije. Kjer je mogoče zaslediti avtomatizem, ohladitev, otrdelost, občutno zastojanje v znanju in funkcionalnosti, morda celo malomarnost in neprizadetost, tam bi morali nujno zaustaviti napredovanje po letih in delovnih izkušnjah. Ob tem pa naj ostane časovno redno ocenjevanje vseh in nagrajevanje dobrih in najboljših učiteljev po temeljito oblikovanih merilih stalna oblika delitve osebnih dohodkov.

I. HVALEC

Geometrijska zločljivka (fotografija z razstave učil)

Z delovnim dogovorom potrjena smer

(Nadaljevanje s 1. strani)

vleče v mesec maj. Vse to skupaj in od začetka vsako leto. Razumemo, da so za to objektivni razlogi — kot je splošna nestabilnost, inflacija in gospodarska nihanja — nerazumljivo pa je, da se večkrat noče razumeti dejstva: če zahtevamo kakovostno delo družbenih dejavnosti, potrebujejo te (npr. zdravstvo, vzgoja in izobraževanje itn.) že zaradi narave dela dolgoročnejšo materialno in pravno stabilnost.

Kajti: občani obolevajo in mladina obiskuje šole ne glede na to, če imamo taka ali drugačna gospodarska nihanja. Če ni denarja, pa zgradimo kakšno poslovno palačo manj, leto kasneje asfaltiramo kakšno ulico itn. Nekakšno splošno bilanciranje brez meril, objektivnih načrtov razvoja, rezerv — in sistem, ki še vedno omogoča nekaterim neproduktivnim, čeprav po imenu gospodarskim dejavnostim, nesmotno potrošnjo, je treba čimprej spre-

niti, kajti to ne povzroča več samo gospodarske, temveč tudi politične težave s socialnimi posledicami. Pričakujemo, da bodo predvidene spremembe finančnega in davčnega instrumentarija te probleme pričele odločneje reševati. Sindikati se bodo zavzemali za uresničitev ustavnih določil in amandmajev. Odločno odklanjajo teorije, češ da je samoupravljanje nezdružljivo z naravo dela družbenih dejavnosti in nasprotujejo načelom tistih,

ki vidijo rešitev v tako imenovani „javni službi“ pod neposredno administrativno oblastjo države. Kajti: samoupravljanje je pravica in dolžnost, njena konkretna oblika pa je odvisna od narave dejavnosti.

Zapisana, toda neupoštevana določila

Določila o kontroli in posledicah dobro ali slabo opravljenega dela so še vedno mrtva črka na papirju. Tudi strokovne službe interesnih in družbenopolitičnih skupnosti niso zadovoljile. Ovirja je tudi proračunska mentaliteta na tem področju, ki se zadovolji s pavšalno proračunsko oceno svojih možnosti ter se ne želi spuščati v oceno dela in stroškov, ki jih plačuje. Sami delavci družbenih dejavnosti moramo zahtevati hitrejši napredek v uresničevanju teh medsebojnih obveznosti, saj je to bistven element objektivnega vrednotenja našega dela in tudi s samoupravnimi sporazumi določena obveznost.

Enakopraven dialog

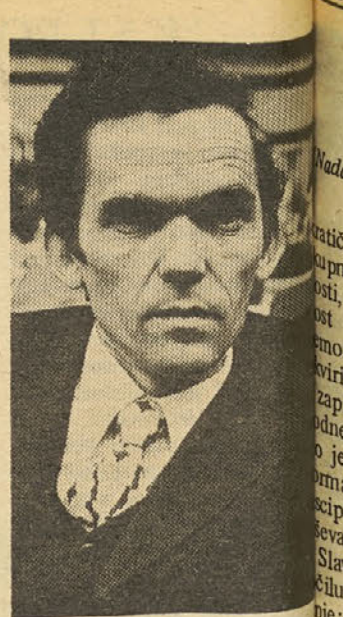
Za naš, slovenski Sindikat delavcev družbenih dejavnosti je bil letošnji kongres še posebno pomemben zato, ker so na njem sprejeli statut, s katerim se je ta sindikat konstituiral v samostojno družbenopolitično organizacijo. Na to je posebej opozoril dotedanji tajnik republiškega odbora Slavko Grčar in poudaril, da so za to osamosvojitve izpolnjeni tudi vsi materialni pogoji. O osamosvojitvi

sindikata je bilo doseženo soglasje v Zvezi sindikatov Slovenije in jugoslovanskih vodstvih sindikatov. Našem kongresu bodo v teh mesecih sledili tudi kongresi delavcev drugih sindikatov v naši in drugih republikah. Vsa ta konstitutivna dejanja so pomembna za nadaljnjo rast sindikatov, lahko pa jih označimo tudi kot del prizadevanj za konstituiranje republik v suverene države in upravne skupnosti.

Sindikat delavcev družbenih dejavnosti je del celotnega družbenopolitičnega sistema, organizacija delavskega razreda, ki ima samo tedaj svoj smisel in pomen, če zastopa interese večine delavcev in če omogoča, da te interese organizirano rešujejo. To pa sindikat lahko stori, če aktivno sodeluje in se povezuje z organi samoupravljanja, z družbenopolitičnimi skupnostmi, s samoupravnimi asociacijami ter z drugimi družbenopolitičnimi dejavnostmi — v vseh smereh in na vseh ravneh: v delovni organizaciji ali drugi delovni skupnosti, v občini, republiki in zvezi.

Podlaga za naše delo in usmeritev za določanje ciljev in nalog je — enako kot za druge — v programu Zveze komunistov in v ustavnih načelih. Zato si sodelovanje in povezovanje lahko predstavljamo le kot enakopraven dialog, v katerem, kot pravijo, ni pomembno kdo kaj reče, temveč kaj kdo reče; dialog, v katerem bo zagotovljeno, da bomo skupaj iskali najboljše rešitve na temelju moči argumentov in ne argumenta moči.

Še posebej smo zainteresirani za sodelovanje z Zvezo sindikatov v občini in republiki. (To in medrepubliško sodelovanje oziroma sodelovanje na zvezni ravni je v statutu posebej opre-

Vinko Kastelic, predsednik republiškega odbora

deljeno.) Ti organi naj bi imeli prihodnje v bistvu koordinirajočo funkcijo, poleg tega pa: nastopali v imenu republiške organizacije pri ustreznih zvezi, njih organih in organizacijah v mednarodnih sindikalnih nosih.

Družbeno pomembno in odgovorno delo

Enako kot v razmerju drugih subjektov — je delo Slavko Grčar — gradimo naše odnose tudi v Sindikatu delavcev družbenih dejavnosti Slovenije. Vse osnovne sindikalne organizacije, občinska in republiška vodstva in republiški odbor so v svojih pristojnostih samostojni, med njimi je delo

(Nadaljevanje na 5. strani)

Skupščina med zasedanjem III. kongresa Sindikata delavcev družbenih dejavnosti

Novi republiški odbor je na svoji prvi seji izvolil naslednje člane predsedstva republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti:

1. Vinko KASTELIC — predsednik RO
2. Slavko GRČAR — podpredsednik RO
3. Igor PONIKVAR — podpredsednik RO
4. Mitja ZUPANČIČ — predsednik izvršnega odbora za znanost in visoko šolstvo
5. Franc GALIČ — predsednik izvršnega odbora za vzgojo in izobraževanje
6. Sonja MEJAK — predsednik izvršnega odbora za zdravstvo in socialno zavarovanje
7. Anka TOMINŠEK — predsednik izvršnega odbora za socialno varstvo
8. dr. Marjan PAVLIČ — predsednik izvršnega odbora za državno upravo, pravosodje in družbene organizacije
9. Milutin MUŽIČ — predsednik izvršnega odbora za denarne zavode in zavarovalstvo
10. Geza ČAHUK — član
11. Peter PAVLIČ — član
12. Iva PROSENC — član
13. Niko ŠEBART — član
14. Ivica TAUTOVIČ — član
15. predlog za predsednika izvršnega odbora za kulturo bo podan na naslednji seji

Organizacijski tajnik RO in sekretar organizacijsko-kadrovske komisije

— Sonja OMAHEN, socialni delavec

Sekretarji izvršnih odborov:

- Silva BAUMAN, diplomirani ekonomist sekretar izvršnega odbora za kulturo in sekretar izvršnega odbora za denarne zavode in zavarovalstvo
- Marko KAMENŠEK, diplomirani ekonomist sekretar izvršnega odbora za zdravstvo in socialno zavarovanje in sekretar izvršnega odbora za socialno varstvo
- Majda POLJANŠEK, profesor sekretar izvršnega odbora za znanost in visoko šolstvo in sekretar izvršnega odbora za vzgojo in izobraževanje

Predlog za sekretarja izvršnega odbora za državno upravo, pravosodje in družbene organizacije bo podan na naslednji seji republiškega odbora.

Republiški odbor naj bi pooblastil predsednike in sekretarje izvršnih odborov, da bo naslednje seje pripravijo predlog za člane izvršnih odborov.

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, ki so ga izvolili delegati na III. kongresu:

1. BAUMAN-ČENČIČ Silva, dipl. ekonomist, Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana
2. BEDERNJAK dr. Jože, Splošna bolnica, Murska Sobota
3. BENCINA Jože, dipl. pravnik, Ljubljanska banka, Ljubljana
4. BOŽIČ Joško, višji upravni delavec, Skupščina občine, Ajdovščina
5. BURJA dr. Engelbert, Zdravstveni dom Zasavje, Trbovlje
6. BURNIK Janko, višji upravni delavec, Zdravstveni dom, Jesenice
7. CURK Stane, svetovalec, Skupščina občine Center, Ljubljana
8. ČAHUK Geza, predmetni učitelj, Osnovna šola Trnovo, Ljubljana
9. ČELESNIK Roman, učitelj, Osnovna šola Škofjanec
10. CEPIN Gvido, učitelj, Osnovna šola, Markovci pri Ptuj
11. dr. ČERNJAVIČ Bojan, Visoka ekonomska komercialna šola, Maribor
12. DJOROVIČ Boto, dipl. pravnik, Vojna pošta 2050, Ljubljana

13. FRANTAR Tone, svetovalec, Služba družbenega knjigovodstva, centrala, Ljubljana
14. FRBEŽAR Vekoslav, profesor, Osnovna šola „Fran Albreht“, Kamnik
15. GALIČ Franc, profesor, Pedagoška akademija, Ljubljana
16. GNEZDA Neža, učiteljica, Osnovna šola, Idrija
17. GODIČ dr. Dobrovo, Zdravstveni dom Murska Sobota, ambulanta, Črenšovci
18. GRČAR Slavko, dipl. upr. pravnik, Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana
19. ISTENIČ Viktor, dipl. ekonomist, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana
20. JESENŠEK Anton, profesor, Gimnazija, Tolmin
21. JEŽOVNIK Franc, referent, Služba družbenega knjigovodstva, ekspozitura, Zalec
22. KAMENŠEK Marko, dipl. ekonomist, Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana
23. KANČ Anton, mr. ph., Centralna lekarna, Ljubljana
24. KANDUČ Stane, dipl. pravnik, Okrožno javno tožilstvo, Koper
25. KASTELIC Vinko, dipl. pravnik, Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, Ljubljana
26. KOBIL dr. Slavko, Splošna bolnica, Koper
27. KOCIJANČIČ dr. Borut, Zdravstveni dom, Ljubljana
28. KOCIJANČIČ Narcis, dipl. pravnik, Bolnica za invalidno mladino, Stara gora pri Gorici
29. KOKELJ Tine, dipl. ekonomist, Skupščina občine, Skofja Loka
30. KOKOT Jože, predmetni učitelj II. osnovna šola, Slovenske Konjice
31. KOPRIVC Mara, vzgojiteljica, Vzgojno-varstveni zavod Krimrudnik, Ljubljana
32. KOREN Janko, predmetni učitelj, Osnovna šola, Križevci pri Ljutomeru
33. KRANJIC Dora, knjižničarka, Študijska knjižnica, Celje
34. KRANJEC Ivan, gradbeni inšpektor, Uprava inšpekcijskih služb mesta Ljubljana, Ljubljana
35. dr. KRISTAN Ivan, Pravna fakulteta, Ljubljana
36. KRISTOFIČ dr. Miroslav, Zdravstveni dom, Maribor
37. KUMER Franjo, dramski igralec, Mestno gledališče ljubljansko, Ljubljana
38. LESNIK Miroslav, predmetni učitelj, Osnovna šola „Pohorski odred“, Slovenska Bistrica
39. MAROLT Julij, inšpektor, Uprava javne varnosti, Ljubljana
40. MAVSAR Brigita, socialni delavec, Splošna bolnica, Novo mesto
41. MEJAK dr. Sonja, Zavod za zdravstveno varstvo, Ljubljana
42. MIKLJIČ Ignac, kriminalist, Uprava javne varnosti, Maribor
43. MLAKAR Oton, vodja skupine, Komunalni zavod za socialno zavarovanje Maribor, podružnica Ptuj
44. MUŽIČ Milutin, dipl. pravnik, Zavarovalnica „Sava“, poslovna enota, Ljubljana
45. NOVAK Franc, dipl. pravnik, Skupščina občine, Grosuplje
46. NUK Peter, profesor, Osnovna šola, Bled
47. OVČEK Rihard, predmetni učitelj, Osnovna šola I, Murska Sobota
48. PANČUR Marjan, operni pevec, Opera Slovenskega narodnega gledališča, Ljubljana
49. dr. PAVLIČ Marjan, Republiško javno pravobranilstvo, Ljubljana
50. PAVLIČ Peter, referent, Kreditna banka, Koper
51. PAVLINA Zdenko, dipl. pravnik, Občinsko sodišče, Celje
52. PELAN Stane, dipl. psiholog, Osnovna šola, Postojna
53. PIVK Valentin, profesor, Gimnazija, Kranj
54. POLIČ Marica, analitik, Kreditna banka, Maribor
55. POLJANŠEK Majda, profesor, Delavska univerza „Boris Kidrič“, Ljubljana
56. PONIKVAR Igor, višji upravni delavec, Medobčinski odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, Celje
57. POTOČNIK Jana, socialni delavec, Skupščina občine Trebnje
58. PROSENC Iva, socialni delavec, Mestni odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, Ljubljana
59. RAHTELJ Franc, predmetni učitelj, Osnovna šola, Piran
60. RAKAR Franc, predmetni učitelj, Osnovna šola, Brestanica
61. SKOK Nada, vodja pisarne, Splošna bolnica, Maribor
62. SOBOČAN Elizabeta, učiteljica, Osnovna šola „Kette-Murn“, Ljubljana
63. SUŠIN dr. Slavko, Zdravstveni dom, Brežice
64. SUVOROV Jože, dipl. inženir, Tehnična šola strojne stroke, Ljubljana
65. SVETE Franc, dipl. pravnik, Vrhovno sodišče Slovenije, Ljubljana
66. ŠEBART Niko, predmetni učitelj, Osnovna šola „Boris Kidrič“, Maribor
67. ŠEGA Ljuba, pravnik, Ekonomski šolski center, Celje
68. ŠTRUKELJ Janko, referent, Skupščina občine, Črnomelj

69. TAUTOVIČ Ivica, socialni delavec, Splošna bolnica, Jesenice
70. TOMINŠEK Anka, dipl. pravnik, Skupščina SR Slovenije, Ljubljana
71. TROTOVEČ Matija, višji upravni delavec, Skupščina občine, Hrastnik
72. UDOVIČ dr. Jože, Zdravstveni dom, Ptuj
73. UJCIC Andrej, umetnostni zgodovinar, Zavod za spomeniško varstvo, Maribor
74. URBAS dr. Stane, Zdravstveni dom Cerkljica
75. VEHOVAR Herman, predmetni učitelj, Osnovna šola „Franjo Golob“, Prevalje
76. VESEL Ivan, načelnik oddelka, Skupščina občine, Kočevje
77. VODOPIVEC Franc, defektolog, Posebna šola, Nova Gorica
78. VRTOVEČ dr. Bojan, Klinična bolnica za porodništvo in ženske bolezni, Ljubljana
79. ZABUKOVŠEK dr. Franc, Zdravstveni dom Celje, enota, Šentjur pri Celju
80. ZADNIK Marjan, višji upravni delavec, Uprava javne varnosti, Kranj
81. ZIRKELBACH Slavica, profesor, Osnovna šola „France Prešeren“, Kranj
82. ZUPANČIČ Mitja, dipl. inženir, Inštitut za biologijo Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana
83. ZUPANČIČ dr. Stane, Splošna bolnica, Slovenj Gradec
84. ŽULA Stane, učitelj, Knjižnica, Velenje
85. ŽUNTAR Alojz, dipl. ekonomist, Splošna bolnica, Celje

V nadzorni odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije so bili izvoljeni:

1. BUH Pavle, dipl. ekonomist, Ljubljanska banka, podružnica, Celje
2. HANŽIČ Miloš, višji zobotehnik, Zdravstveni dom, Ljubljana
3. KOBENTAR Bine, višji upravni delavec, Organ za kaznovanje prekrškov, Jesenice
4. KOCIJANČIČ Rudi, dipl. pravnik, Obalni odbor Socialistične zveze delovnih ljudi, Koper
5. ŠTEFANČIČ Lojze, predmetni učitelj, Osnovna šola „Janko Padežnik“, Maribor

Delegacijo za III. kongres sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije sestavljajo:

1. CEPIN Gvido — Markovci pri Ptuj
2. GALIČ Franc — Ljubljana
3. JEŽOVNIK Franc — Zalec
4. KOLMANIČ Dragica — Murska Sobota
5. KOREN Janko — Ljutomer
6. OMAHEN Sonja — Ljubljana
7. PAVLIČ dr. Marjan — Ljubljana
8. PAVLIČ Peter — Koper
9. PONIKVAR Igor — Celje
10. PROSENC Iva — Ljubljana
11. SOTLAR Drago — Trbovlje
12. ŠEBART Niko — Maribor
13. SKUFCA Jože — Novo mesto
14. TAUTOVIČ IVICA — Jesenice
15. TOMINŠEK Anka — Ljubljana
16. UJCIC Andrej — Maribor
17. VOBOVNIK Drago — Kranj
18. ZUPANČIČ Slavko — Šmarje pri Jelšah
19. ZUPANČIČ Mitja — Ljubljana
20. ŽULA Stane — Velenje

Opomba: Status delegata imajo tudi sedanji člani centralnega ter nadzornega odbora, in sicer:

ČAHUK Geza — Ljubljana, GRČAR Slavko — Ljubljana, KASTELIC Vinko — Ljubljana, KONRAD Andrej — Ljubljana, KOSMAC France — Ljubljana, MEJAK dr. Sonja — Ljubljana, MUŽIČ Milutin — Ljubljana, POLJANŠEK Majda — Ljubljana, ZIRKELBACH Slavica — Kranj, ZUPANČIČ dr. Stane — Slovenj Gradec

Delegacija za centralni odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije:

1. GRČAR Slavko — Ljubljana
2. KASTELIC Vinko — Ljubljana
3. PONIKVAR Igor — Celje
4. ŠEBART Niko — Maribor
5. TAUTOVIČ Ivica — Jesenice
6. TAVČAR Jože — Beograd

Z delovnim dogovorom potrjena smer

(Nadaljevanje s 4. strani)

ratčno sodelovanje na temelju skupnih interesov in enakopravnosti, in ne hierarhična podrejenost in nadrejenost. V teh demokratičnih in enakopravnih razmerjih se sklepi ne sprejemajo zaprtih krogih, pač pa v svobodnem dialogu zainteresiranih. To je tak sklep sprejet, pa je normalno, da terjamo zavestno disciplino in odgovornost pri izpolnjevanju.

Slavko Grčar je v svojem poudarilo odgovoril tudi na vprašanje: — Kako zagotoviti, da bo sindikat v celoti in v svojih posameznih delih funkcioniral kot družbenopolitična organizacija? Prvi aksiom za funkcioniranje funkcioniranja se glasi: tudi na tem področju je potrebno znanstveno-raziskovalno delo, seveda kolikor je mogoče aplikativni smeri. Že v sedanji spoznanje, da so poglavitna naloga vsake organizacije — zato jim velja posvečati največ pozornosti. In dalje: delaga za kakovostno družbenopolitično delo — ki je delo ljudi in za ljudi — je strojno solidno pripravljena informacija o relevantnih dejavnostih in okoliščinah, o možnih alternativah za izbor ter o smiselnosti in načinih akcije za sprejeto ali izpolnitev obstoječega stanja. V republiškem delu smo prakso predhodne priprave večinoma že izvedli, enako tudi v nekaterih občinskih in medobčinskih vodstvih, medtem ko je v državnih osnovnih organizacijah pogostejša metoda dela se ne brez priprave.

Delo v sindikatu je družbeno pomembno in odgovorno. Pa tudi se najdejo ljudje, in na

žalost jih ni tako malo, ki brez nadaljnega sprejemajo določene obveznosti, ko pa je te obveznosti treba opraviti, pa se prav tako brez nadaljnega lepo izmaknejo, ne da bi imeli zaradi tega s seboj in svojo okolico kakršnekoli vsaj moralne težave.

Čeprav nimamo učinkovitega sistema odgovornosti, vendar lahko marsikaj storimo: npr.: odpoklic in javna objava odpoklica, sprotno preverjanje uresničevanja sklepov in obravnavanje razlogov, če sklepi niso bili uresničeni.

Lahko trdimo, je dejal ob koncu Slavko Grčar, da je sindikat aktivno sodeloval v vseh pomembnejših odločitvah o družbenih dejavnostih. Kljub tej pozitivni bilanci naše aktivnosti pa še ni čas za zadovoljnost, saj je še veliko vrzeli tako v sindikalnem delovanju kot v stanju družbene dejavnosti. Zato so nam potrebne dobro organizirane in kontinuirane sindikalne akcije, argumentirane nastopi, enotnost ter množična podpora članstva. In zato je nadaljnja organizacijsko-politična krepitev sindikata bistveni člen v nadaljnjem razvoju družbenih dejavnosti, praviloma vrednotenje njihovega dela in v razvoju samoupravljanja na tem področju.

Tudi to je res

V vsebinsko pestri razpravi, ki je obogatila tudi osnutek sklepov III. kongresa je sodelovalo več razpravljavcev z vseh področij družbenih dejavnosti. Delo Sindikata delavcev družbenih dejavnosti je ocenil tudi predsednik RS ŽSS Tone Kropešek: Med drugim je dejal: — Z veseljem, zadovoljstvom in ponosom ugotavljamo plodnost

in uspešnost dela Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, članstva in vodstev v pretekli mandatni dobi. Vendarle pa beležimo uspešnost predvsem na tistih področjih, ki zadevajo neposredne interese in probleme zaposlenih v teh dejavnostih. Glede na nerešene probleme, ki še obstajajo, pa bo treba tudi v prihodnje dober del sil tega sindikata usmerjati v to smer. Ugotoviti pa moram, da je sindikat mnogokrat premalo ambiciozen in premalo nestrpen, kar zadeva razreševanje tistih širših družbenih vprašanj, na katere delavci v teh dejavnostih najlaže pokažejo in tudi najlaže kvalificirano vplivajo. To so vprašanja, ki ne zadevajo samo posameznih dejavnosti v sindikatu, temveč celotno družbo.

Kako izoblikovati dolgočasno in srednjeročno razvojno usmeritev kulture, zdravstva, šolstva itn.? Kako je z ugotovljeno potrebo, da zgradimo na Slovenskem sistem obveznega

permanentnega izobraževanja? Ugotovili smo prevelik osip otrok v osnovni šoli — toda kaj smo storili za to, da bi ga odpravili? Kako razreševati tisti del in posledice socialne diferenciacije, ki izhaja iz razlik v znanju, izobrazbi in kulturni razgledanosti?

Večja usmeritev na te splošne družbene probleme lahko le poveča vpliv sindikata na družbenopolitičnem področju. V takšni usmeritvi dobivajo tudi posebni interesi, ki jih primarno zastopa posamezni sindikat, značaj splošnih družbenih problemov, ker so verifikirani v celotni družbi, ne le v njenem posameznem delu. Tako pa lahko resnično in najučinkoviteje spodbujamo procese integracije družbe.

O problemih, ki se pojavljajo na področju vzgoje in izobraževanja, so govorili: Zoran Razboršek (Ekonomski šolski center-Celje), Janko Koren (Osnovna šola Križevci pri Ljutomeru), Gvido Čepin (Osnovna šola

Slavko GRČAR, podpredsednik republiškega odbora

Igor PONIKVAR, podpredsednik republiškega odbora

Markovci pri Ptuj), Vera Vezovnik (predsednica pododbora za prosveto in kulturo Koper), Ciril Koprivc (ZSS Koper) in drugi.

O samoupravnih sporazumih

Razboršek Zoran: Prosvetni delavci menimo, da družbeni dogovori in samoupravni sporazumi v prihodnje ne bi smeli več vsebovati izrazov „prizadevali si bomo“, temveč „zagotavljamo“ take osebnе dohodke, kot jih prinaša stvarni izračun na osnovi družbene produktivnosti dela.

Določba člena 17. je spodbudnejša za začetnike in spodbudna do 15 službenih let, nato pa izoblikovanega šolnika povsem destimulira, saj ni ničesar rešenega za obdobje od 15 do 40 let. Tako oblikovani 17. člen bi bil sprejemljiv, če bi bila hkrati izdelana stimulativna merila za ostalih 25 let do upokojitve, npr. izdelana merila za „položajne stopnje“ srednješolskih učiteljev, ki so s svojim delom dosegli format nadpovprečnega pedagoškega delavca.

Dokler ni rešeno vprašanje diferenciacije bi morali dovoliti učiteljskim kolektivom, da interno rešujejo vprašanje minulega dela pri profesorjih z dolgoletno prakso. Tolerančni odstotek naj bi bil za prehodni čas odvisen od starostne strukture zbora in naj bi se gibal od 0 do 40 % vse dotlej, dokler ne dobimo eksaktnih meril za diferenciacijo delovnih učinkov.

Rešiti je treba tudi višino dohodka za šolske centre, katerih delo učiteljev v teh šolah in njihova odgovornost sta precej večja, saj je v sestavi več šol.

Odmevanje denarja, ki ga podeljuje republiška izobraževalna skupnost ne upošteva kakovosti dela v razponu do 15 let. Posledica tega so zelo različni osebni dohodki, predvsem če gre za mlade ali starejše kolektive.

Spodbuditi k študiju za deficitarne panoge

Janko Koren: Naša družba bi morala načrtno skrbeti za kadre tako, da bi ob analizi potreb usmerjala mladino v tiste poklice, ki so najbolj deficitarni in za naš celotni razvoj najbolj potrebni. Zato bi morali bolj spodbujati k študiju deficitarnih poklicev. Tega niso sposobni storiti posamezna podjetja, temveč organ, ki glede na razvoj gospodarstva in družbenih služb predvidi kadrovske potrebe. Nekatera podjetja brez truda prodajajo svoje proizvode in imajo dovolj sredstev za štipendiranje, medtem ko nimajo druge gospodarske organizacije niti ustreznega kadra niti dovolj sredstev za štipendiranje. Še slabše je na področju družbenih služb po posameznih občinah. Razlike, ki nastajajo pri gnotnem položaju mladine, ki študira, bo treba čimprej odpraviti. Predlagam, naj bi pri republiškem odboru imenovali posebno komisijo, ki bo te razmere analizirala in predlagala pristojnim organom ustrezne ukrepe, tako da bomo tudi na tem področju začeli urejati vprašanje socialne diferenciacije.

Podaljšajmo rok za pridobitev ustrezne izobrazbe

Vera Vezovnik: Vse pogoje opozarjamo na probleme pomanjkanja pedagoških delavcev v vzgojno-izobraževalnih vodih, osnovnem in srednjem šolstvu. Potrebna pa je takojšnja preučitev problema in načrtna rešitev, da ne bomo že bližnji prihodnosti usposabljali učitelje, zlasti za razredni pouk „po hitrem postopku“. O razrednih učiteljih se je v času ukinjanja učiteljske misli, da jih je celo preveč, že po nekaj letih pa se je izkazalo, da obe pedagoški akademiji ne dajeta dovolj učiteljev, zlasti ne za razredni pouk; podobno je v vzgojiteljskih šolah. Ves povojni čas pa nam manjka učiteljev za matematiko, fiziko, slovenščino in tuj jezik. Problem smo skušali omiliti, če že ne rešiti z organiziranjem izrednega študija in s sprejetjem zakona o l. 1972, do katerega naj bi si prosvetni delavci — še natančneje prosvetne delavke — pridobile ustrezno višjo oziroma visoko izobrazbo. Pri tem pa prosvetni delavci med izrednim študijem niso bili in tudi zdaj niso ustrezno razbremenjeni — v večini primerov niti ne deležni prostih dni za pripravo na posamezne izpite. Zakaj? Zaradi pomanjkanja učiteljev, ker bi bil sicer pouk okrnjen in tudi zaradi neustreznega financiranja.

K zakonu, ki določa prosvetnim delavcem rok 1972 — pa tale predlog: Zakon postavlja mnoge prosvetne delavke v težaven položaj; rok se v kratkem izteče; mnogi iz že navedenih objektivnih vzrokov niso izpolnili pogojev. Zdaj so pred dejstvom, da v letu 1972 izgube pravico do dosedanjega dela. Predlagam zaščito teh delavcev — podaljšanje roka (npr. za dve leti), saj ob sprejetju tega zakona gotovo niso bile preučene vse okoliščine, niti z zakonom določeni ustrezni pogoji za uspešen študij.

Ustrezne strokovne šole za obalno območje

Ciril Koprivc: Na obalnem območju nimamo nekaterih strokovnih šol, ki bi jih nujno potrebovali, pa tudi zmogljivosti tistih šol, ki jih imamo, so premajhne. Upoštevali nismo niti večjih potreb po dopolnitvi osnovnošolskim in strokovnem izobraževanju delavcev, ki so že danes vključeni v proizvodni proces. Na našem območju ima na primer le 35 % delavcev končano osemletko, ostali delavci pa nimajo niti možnosti, da bi se ob delu strokovno izpopolnjevali. Razpravljali smo že o nujnosti ustanovitve trgovske šole, kjer bi se usposabljali kvalificirani trgovski delavci za določena specializirana trgovska dela. Dosedanje dejavnost gostinskega šolskega centra v Izoli bi nujno morali razširiti, da bi tako omogočili šolanje večjemu številu dijakov, kot jih je sedaj (120). Delavci prometne in zvez se zavzemajo za ustanovitev šole za pridobitev kvalifikacije voznikov motornih vozil itn.

S kongresa poročala: MARIJANA KUNEJ

ZBOROVANJE PROSVETNIH DELAVCEV OBALNEGA OBMOČJA

14 nagrad in pismena priznanja

Na tretjem tradicionalnem zborovanju prosvetnih delavcev obalnega območja, ki je bil 2. X. 1971, v kinodvorani v Kopru, razen pedagoških delavcev prisostvovali številni predstavniki družbenopolitičnih organizacij ter predstavnik iz Trsta. Večnost sta začela predstavnika TIS — v slovenščini in italijanščini. Nato je govoril pokrovitelj zborovanja, predsednik skupščine Izola J. Humar, ki je poudaril vlogo prosvetnih delavcev kot nosilcev vzgoje in izobraževanja, omenil pa je tudi težave in slabosti, ki se pojavljajo na tem področju. Učitelji se vedno preobremenjeni in katere šole slabo opremljene, posebno vzemirljiv pa je osipencev. K temu precej prispevajo preobsežni predmetniki in nenatrpani učni načrti ter nogo podatkov, ki obremenjujejo učencev spomin. Po potratnem nagovoru je dr. B. Marentič-Požarnikova, doznant oddelka za psihologijo na Ljubljani, v svojem referatu govorila o pomenu učnih navad za uspeh v študiju. Poudarila je, da je v sedanjem času, dobi razvoja znanosti in tehnike, še posebej pomembno kako se učiti, kako koristno koristiti čas, varčevati močmi pri delu, uspešno končati šolo in se vključiti v sodobno življenje. Vse to pa je odvisno od oblik ravnanja in pridobivanja znanja, od učnih navad, ki so tesno povezane s šolskim uspehom učencev. Drugo poročilo s tega področja je imel nominar J. Kržič iz centra za raziskave delavske univerze Iv. Regent iz Kopra. Čeravno je nadaljeval preliminarno raziskavo o delovnih in učnih navadah učencev, je že iz teh rezultatov razvidno, kako je delavski univerzi uspelo, da se iz administrativnega posreodovalca naučijo, ob obsežnih čisto materialnih in organizacijsko kadrov-

skih spremembah dvigne na višji nivo ustvarjanja in tako postane pomemben subjekt v procesu vzgoje in izobraževanja ob naši slovenski obali.

Delavska univerza Iv. Regent je izvedla preliminarno raziskavo o delovnih in učnih navadah učencev sedmih in osmih razredov osnovnih šol iz Izole, Lucije, Gračiča in delavske univerze v Kopru. Rezultati raziskav vsiljujejo več zaključkov:

1. Raziskava je potrdila domnevo, da so delovne navade učencev v pomembni zvezi z njihovim uspehom v šoli;

2. učenci z dobrim uspehom imajo še vedno dosti časa, da se ukvarjajo z različnimi svobodnimi aktivnostmi. Torej ni nujno, da zaradi boljšega uspeha v šoli žrtvujemo več prostega časa za učenje;

3. ugotovljeno je, da je izredno pomembna vzgoja učitelja pri oblikovanju in razvijanju učnih navad učencev od predšolskih ustanov dalje. Učitelj naj bi zlasti pravočasno odkrival učence s slabimi učnimi navadami in z objektivnimi merskimi instrumenti ugotavljal vzroke zanje. Ker ti vzroki zelo pogosto izhajajo iz družine, ki ohranja primarno vlogo pri oblikovanju delovnih navad, te pa so temelj za razvijanje učnih navad, je izredno pomembno tudi načrtno in poglobljeno sodelovanje učiteljev in staršev.

Zaradi pomanjkanja časa ni bilo razprav po opravljenih referatih, zato je predsednik TIS, prof. M. Hasl, razdelil 14 denarnih nagrad in pismenih priznanj zaslužnim prosvetnim delavcem. Po razdelitvi nagrad je sledil kulturni spored, v katerem so nastopali prvaki ljubljanske opere s posebnim programom.

ŽELJKO KUMAR

Iz kongresnih sklepov

Izvoljeno je novo sindikalno vodstvo za prihodnje mandatno obdobje. Kažipot pri usmerjanju njegovega dela bodo sklepi, ki jih je prejel III. kongres Sindikata delavcev družbenih dejavnosti po temeljiti predkongresni razpravi.

Družbene dejavnosti morajo opraviti svoje delo. Sklepi III. kongresa pa so usmeritev in hkrati spodbuda za to, da bo to delo v resnici tudi dobro opravljeno.

Na prvem mestu poudarjajo eno od temeljnih nalog te sindikalne organizacije: sindikat se odločno zavzema za tako samoupravljanje v delovnih organizacijah in drugih delovnih skupnostih, ki omogoča čimbolj neposredno sodelovanje v odločanju vsem članom delovne skupnosti. Samoupravno odločanje ne sme biti „v zakupu“ posameznika ali ožje skupine. Organi samoupravljanja morajo zagotoviti popolno javnost svojega delovanja, sprotno informiranost članov delovne skupnosti in tak način dela, da bodo pred odločanjem o vseh bistvenih vprašanjih dobili stališča članov delovne skupnosti in osnovne sindikalne organizacije.

Prav tako odločno se sindikat izreka proti vsaki samovolji, kršenju zakonitosti in vsakršni drugi obliki nereda in nediscipliniranosti in se bori proti tem pojavom z vsemi sredstvi, ki jih ima na voljo kot družbenopolitična organizacija.

Sindikat nasprotuje vsaki hierarhični oblasti, zgrajeni na „upravljanju z ljudmi“. Vodstveni delavci v delovnih organizacijah, državnih in vseh drugih organih in organizacijah so le organizatorji dela in v razmerju do drugih delavcev ne morejo imeti „oblastniško privilegirane“ statusa. Vsak delavec (vodilni ali ne) mora osebno odgovarjati za svoje delo.

Za vodstveno delo ni dovolj le ustrezna izobrazba, temveč so za to delo potrebne še posebne osebnе lastnosti in sposobnosti. Zato si bo sindikat prizadeval za tak z zakonom in samoupravnimi akti določen sistem kadrovanja na vodilna delovna mesta, da na tako mesto ne bo prišel nihče, ki za vodstveno delo ni bil preusposobljen in na ustrezen način preizkušen. Ureditev tega je nujna, saj prav zaradi slabega vodstvenega delovanja marsikje nastajajo navzkrižja, ki zmanjšujejo delovno uspešnost in poslabšujejo dobro počutje delavcev. V tej smeri je treba dopolnjevati tudi sedanji sistem reelekcije.

Sindikat posebej opozarja, da ni zadovoljen s sedanjim stanjem, ko je izobraževanje delavcev ob delu v večini neorganizirano. Prizadeval si bo, da bi za vse poklice družbenih dejavnosti uvedli reden sistem dopolnilnega (pošolskega) izobraževanja, ki bi zagotavljal sprotno seznanjanje z novostmi v stroki in njihovo uporabo pri delu, potrebna sredstva za to vrsto izobraževanja in primerno moralno in materialno stimulacijo.

Prav tako bo sindikat spodbujal druge načine izobraževanja za delo in za samoupravljanje kot dolžnost delovnih organizacij in sindikata.

Omembe vredno je naslednje opozorilo: Sindikat se ne more strinjati s takimi zakonodajnimi rešitvami, ki cele generacije delavcev posameznega poklica naenkrat razglašajo za neustrezno kvalificirane, čeprav so se izšolale po do tedaj veljavnem sistemu.

Vsi delavci družbenih dejavnosti morajo imeti v bistvu enak družbenoekonomski položaj kot delavci na drugih področjih družbenega dela, saj opravljajo za razvoj družbe prav tako družbeno potrebno delo kot drugi delavci. Tudi pri tej zahtevi bo sindikat še nadalje vztrajal, odklanja administrativno-proračunske metode financiranja posamezne dejavnosti in se še nadalje zavzema za odnos na temelju dohodka po obsegu in zahtevnosti opravljenega dela in za delitev dohodka po uspehu dela.

Pravična ureditev pokojninskega sistema na temelju vzajemnosti in solidarnosti — tudi to je ena od temeljnih zahtev, za katero si bo sindikat prizadeval, da bo v prihodnjih letih uresničena. Posebej se bo zavzemal za to, da se v pokojninah ne bi nadaljevala diskriminacija, ki so bili več let deležni delavci posameznih družbenih dejavnosti, saj so morali opravljati svoje delo za nenormalno nizke osebne dohodke. Zato bi morale biti razlike med pokojninami za enako ali podobno delo manjše, kot so sedaj.

V sklepih pa je ob vsem tem poudarjena tudi zahteva, da morajo družbene dejavnosti kakovostno opravljati svoje delo, saj je bitka za izboljšanje kvalitete in učinkovitosti osnovna dolžnost delavcev na teh področjih.

Po kongresni razpravi so sprejeli še nekaj dodatnih sklepov. Med njimi je tudi ta, da se sindikat želi odločno vključiti v odpravljanje pretirane socialne deferencije med razvitimi in nerazvitimi območji.

(Kongresni sklepi bodo objavljeni v posebni brošuri in dopisni vsem sindikalnim organizacijam.)

Izberite med novimi knjigami

Izberite med novimi knjigami

ZATO JE ZA OTROKE VREDNO USTVARJATI

Spodobi se mu reči vse najboljše ob novem šolskem letu in mu želeli čimveč zvestih bralcev.

Zaradi prijetnih zgodb v nadaljevanjih, posebno Zgodb z napako in Zapiskov veseliga vrbčca; zaradi vabljivo pisane zgodovine športa in drugih izobraževalnih sestavkov, zaradi Šilovega Franceta, pesmic ter ilustracij pa še zaradi koledarja — izvirnega darila mladim bralcem.

Kurirčku ostajajo zvesti odlični ilustratorji in pisci. Najbrž je v tem najboljši odgovor na vprašanje, zakaj mu ostajajo zvesti tudi bralci.

Urednik revije Ivo Zorman nam je ljubeznivo odgovoril še na nekaj vprašanj:

Pred nami je novi letnik Kurirčka. S kakšnimi željami spremljate revijo kot njen dolgoletni urednik?

Vseh deset let, kar urejam Kurirčka, spremlja moje delo želja, da bi revija dosegla svoj namen, da bi imela širok krog bralcev in da bi izpolnila njihova pričakovanja. Tej se pridružuje še želja, da bi Kurirček tudi učiteljem pomagal v šoli, predvsem pri njegovem vzgojnem delu. Da je revija toliko razširjena med učenci, smo dolžni zahvaliti nesebični pomoči poverjenikov in razrednikov po šolah. Ti pa bodo zares z veseljem opravljali svoje delo samo, če bodo čutili, da jim list pomaga pri vzgoji, pri včasih skoraj brezupnem boju zoper kvame vplive, ki jih prinašata okolje in čas. Zato naj še posebej poudarim željo ob tem letniku: da bi vsi učitelji na srednji stopnji Kurirčka poznali in ga vključili v redno vzgojno delo, kjer je to le mogoče.

Kurirček je vedno manj „partizanski“. Zakaj je po vašem mnenju to prav?

Ko so prvi oblikovalci Kurirčka (med njimi tudi pokojni pisatelj Josip Ribičič) pripravljali prve številke nove revije, jih je vodilo prepričanje, da je bila v takratni otroški periodiki naša revolucionarna preteklost premalo nazočna. Nekateri vidijo prav v Kurirčku spodbudo, da se je to kasneje spremenilo. Danes ni potrebe, da bi neka revija objavljala izključno „partizanske tekste“. Ogronoma večina naših učencev si more privoščiti en sam list, zato mora ta zadovoljiti vse njihove potrebe, če naj obdrži svoje bralce. Danes je Kurirček toliko „partizanski“, kolikor naj bi bil „partizanski“ vsak list, ki ga je mogoče otrokom priporočiti. Uredniški odbor vodi enaka prizadevanja kakor učitelji pri njihovem vzgojnem delu: posredovati otrokom velike misli naše revolucije. Revolucionarne tradicije pa niso samo v napetih partizanskih zgodbah, ampak v veliko večji meri v moralnih vrednotah, ki jih je izpričala revolucija in na katere v današnjem stehiniranem življenju prepozno pozabljamo.

S katerimi težavami se srečujete kot urednik revije, ki je namenjena le določeni starostni stopnji?

Posebne težave, ki bi izhajale iz dejstva, da je Kurirček namenjen le določeni starostni stopnji (predvsem tretjemu, četrtemu in petemu razredu osnovne šole), ni čutiti. Taka usmerjenost je nujna. Bolj ko neka revija širi starostni krog bralcev, v manjši meri lahko zadovolji posameznega bralca. Krog zanimanja se z leti zelo menja. Kar zamislite si v svetu odraslih revij, ki bi pisala za vrtičkarje, avtomobiliste, nogometaše in gospodinje! Za vsakega malo, za nikogar dovolj. Težave, ki jih imamo z izdajanjem Kurirčka, poznajo najbrž tudi uredniki drugih listov.

Najhuje nas prizadenejo cene. Vse se draži, od kruha do avtomobilov, pri nas pa se iz leta v leto otepano s podražitvami papirja ter tiskarskih in poštinskih uslug. Izgube pokriva

založba, ko to ne gre več, pa smo prisiljeni zvišati naročnino. Ze sedaj me je strah, da prihodnje šolsko leto Kurirčka ne bomo mogli prodajati po dinar in pol kot letos. Družbena podpora tovrstni mladinski literaturi je neznatna, kar ni prav.

Druge težave je v pomanjkanju zares dobrih tekstov. Morebiti je res, da uredniki s prispevki zlepa nismo zadovoljni, res pa je tudi, da se zmeraj čutimo vrzel, ki je ostala za Francetom Bevkom in Tonetom Seliskarjem. Med sodobnimi slovenskimi pisatelji jih je premalo, ki pišejo tudi za otroke. Pesnikov je več. Bralci Kurirčka pa so na tisti starostni stopnji, ko si želijo največ proze. Morebiti se med našimi učitelji skrivajo talenti, ki ne vemo zanje? K sodelovanju vabim vse, ki imajo otrokom kaj povedati in ki to tudi znajo.

Zanimivo bi bilo vedeti, ali ima Kurirček naročnike tudi zunaj domovine?

Kurirček je slovenska revija, namenjena slovenskim otrokom, zato imamo večino naročnikov doma. Med slovenskimi otroki v Avstriji jih imamo 60, v Italiji 11, po enega pa na nekaterih naših predstavništvih, celo na Kitajskem. Ob številnih naših delavcih, ki so zaposleni v tujini, pa se vsiljuje vprašanje, kaj njihovi otroci bero. Uredništvo bi toplo pozdravilo vsako pobudo za širjenje Kurirčka med njimi.

Kako bi po dolgoletnih uredniških in pedagoških izkušnjah označili mladega bralca?

Otrok je predvsem hvaležen bralec. Med otroki je tudi več bralcev kot med odraslimi, kar ni nazadnje tudi posledica vpliva šole. Zato je za otroke vredno ustvarjati. Otrok je pa tudi kritičen bralec, vendar ne v takem smislu, da bi izrekal sodbe. Otrok samo sprejme ali odkloni. Če bo neko zgodbo večkrat prebral, je to zanesljivo znamenje, da ga je navdušila. Seveda se tudi zgodi, da zaradi nezkušenosti in preozkega obzorja resnične vrednote včasih prezre in da se večkrat ogreje za ničvreden šund. Tu pa je naloga vzgojiteljev, doma in v šoli, da ga z opozarjanjem nauče ločiti zrno od plev. Prepoved je tu odveč, prepovedanih sad samo pridobi na mikavnosti. Otrok mora vrednote spoznati. Odrasli, ki jih povsem zadovolji manjvredna literatura, so kot bralci v svojem razvoju običali na stopnji otroštva.

Ste se kdaj zbal, da piše stoletje računalnikov zlo usodo umetnosti?

Nikoli. Tudi ko so stekli prvi vlaki, so imeli nekateri podobne skrbi. Samo v vojni muze molče, a še takrat ne povsem. Toda vojne minejo. Človek po svoji naravi ni stroj, je nekaj več. Tisto nekaj več pa se izraža prav v umetnosti. Razne „umetnostne“ smeri, ki so se odredile človeku in vsemu, kar mu daje med bitji primat, so kratkega veka. Med otroki razčlovečena „umetnost“ ne bo našla privržencev. Otroci pa so rod, ki odrasča v računalniški vsakdan, ki se nam obeta.

Intervju pripravila: BERTA GOLOB

Iz 2. letošnje številke KURIRČKA

Za vas smo pregledali strokovne knjige

1. Dr. Radivoj Kvaščev: Razvijanje stvaralaških sposobnosti kod učenika. Beograd, Zavod za izdavanje učbenika SR Srbije 1971.
2. Nikola Vučenov: Osnovna pitanja organizovanja i izvodjenja efektivne školske nastave i učenja. Beograd, Zavod za izdavanje učbenika SR Srbije 1971.
3. Dragutin Prokić: Iz borbe za slobodu škole i učitelja. Beograd, Zavod za izdavanje učbenika SR Srbije 1971.
4. Dr. Lidija Vučić: Razvijanje shvatanja socijalnih odnosa kod učenika. Beograd, Zavod za izdavanje učbenika SR Srbije 1971.
5. Stanko Prvanović: Moderna matematika. Za učitelje i nastavnike osnovne škole. Beograd, Zavod za izdavanje učbenika SR Srbije 1971.
6. Stanko Prvanović: Metodika savremenog matematičkog obrazovanja u osnovnoj školi. Beograd, Zavod za izdavanje učbenika SR Srbije 1971.
7. Dr. Živorad Jović: Metodika nastave geografije. Beograd, Naučna knjiga 1971.
8. Dr. Bogdan Šešić: Opšta metodologija. Beograd, Naučna knjiga 1971.
9. Pol Lagran: Uvod u permanentno obrazovanje. Beograd, Narodni univerzitet „Braća Stamenković“ 1971.
10. Vladimir Poljak: Specijalizirane učionice. Zagreb, Školska knjiga 1971.
11. Dr. Pavle Milekić: Seksualno sazrevanje mladih. Beograd, Savremena administracija 1971.
12. Furlan-Kobola: Ubrzano napredovanje nadarenih učenika osnovne škole. Zagreb, Školska knjiga 1971.

Pri Lužiskih Srbih v Budišinu

Letošnja strokovna ekskurzija slavistov je bila usmerjena v Demokratično republiko Nemčijo in čna središnih zahtev je bila, da se seznanijo z življenjem najmanjšega slovanskega naroda, z Lužiskimi Srbi. Razumljivo je, da je bil program sestavljen tako, da so bile vključene vsaj glavne kulturne, zgodovinske in slavistične znamenitosti, naj je šlo za sproti ogled velike Duererjeve razstave v Nuernbergu (ZRN), za ogled Wittenberga, Weimera, bližnjega taborišča Buchenvalda, za vzhodni Berlin Leipzig, Dresden idr., ob čemer so sledili ustrezni komentarji k času, pojavnosti in o osebnosti.

Mnogim udeležencem ekskurzije je bil prekratko odmerjen čas, ki smo ga preživeli med Lužiskimi Srbi. Marsikdo je s pridom že doma preštudiral Glavanovo knjigo o Lužiskih Srbih, tako da je pripravljen prispet na narodno manjšino, ki šteje okoli 130.000 prebivalcev. Za tega ali onega pa je bila večina povedanega novo, vse do dejstva, da uživajo Lužiski Srbi kot manjšina v DR Nemčiji enakopravnost, ki je zajamčena in izvajana, da imajo kljub maloštevilnosti dva jezika. Severno-lužiskosrbski se toliko razlikuje od južno-lužiskosrbskega da prevajajo članke, knjige. Mnogokje je mogoče videti nemške in lužiskosrbske napise ist.

Lužiski Srbi so bili prvič omenjeni v „Kroniki“ 623. leta. Tudi kasnejša navedenja Widukinda (X. stol.), Thietmarja Mersburškega (X. stol.), Nienburškega fragmenta (XII. stol.) hranijo dragocena pričevanja. Seveda se je ozemlje Lužiskih Srbov vidno skrčilo do današnjega dne. Zgodaj so prišli pod tuj jarem, zgodaj so postali narodna manjšina. Ponemčevanje njihovega ozemlja sega v srednji vek, ko je sledilo pokristjanjevanje in fevdalizacija, toda do zavestnega ponemčevanja je prišlo kasneje, zlasti v XIX. stoletju in pozneje; za časa Hitlerjevega režima so zahtevali od Lužičanov, naj zgodovinsko ponaredijo izvor svoje narodnosti v prid germanski pripadnosti. Ker pa tega niso hoteli storiti,

so z najbolj grobimi sredstvi odpravili pojem Lužiskih Srbov in vsega, kar je bilo v zvezi z njimi in jezikom. Povojni čas je Lužiskim Srbom prinesel zagotovilo narodne enakopravnosti, pod nacizmom požgani Srbski dom v Budišinu so znova zgradili in dali narodni manjšini mnoge možnosti za šolstvo, publicistiko, kulturo nasploh.

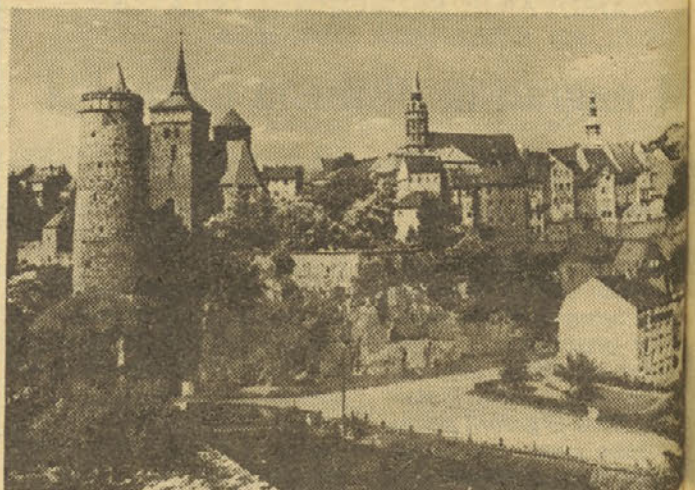
Ce bi natančno hoteli označiti meje ozemlja Lužiskih Srbov danes, bi naleteli na težave; kot narodna manjšina so Lužiski Srbi precej pomešani z nemškimi življenjem, tako da tudi tam, kjer so v mestih najštevilnejši, ostajajo manjšina. Prav nasprotno pa je na vaseh, na podeželju. Dokaj poenostavljena meja Lužičanov bi potekala na vzhodu od poljske meje, na jugu od češkoslovaške meje, na zahodu vzhodno od Dresdene, nekako pri Biskopici (Bischofsweida) in severneje od Kameneca prek Chocebuza do Janšojce in Wjerbega. Glavno mesto severnih Lužičanov je Chocebus (Cottbus), kjer izdajajo svoj dnevnik, nasploh pa sta tisk in kulturno življenje manj razgibana kot v južnem Budišinu (Bautzen). Zdi se, tak je le mimobežen vtis, da je na severu narodno življenje precej manj aktivno kot na jugu; že pri tako maloštevilnem narodu je trpko to, da 130.000 Lužiskih Srbov delita dva jezika. Na poti iz Chocebuza smo lahko občudovali svojsko ravničasto pokrajino, prepredeno s stotinami ozkih rokavov, kanalov, ki so povezani v reko Spre. Pretežno agrarna kultura daje celotnemu podeželju pečat.

V Budišinu sta nas pričakala pesnik Kito Lorenc, in uradni vodnik, medtem ko so bili drugi slavisti zavzeti v posebnem seminarju za lužiskosrbsko za tuje slaviste. Uradni vodnik, čeprav poročen z Lužisko Srbinko, ni znal razen nemščine ničesar. Zdi se, da je pri pregledni, kratki razlagi v Budišinu podal le najosnovnejše zgodovinske zanimivosti ob vseh spremembah, ki jih je mesto doživelo. Tem bolj spontano je bilo na kratkem, a prijetnem spre-

jemu v Srbskem domu, kjer je sedež „Domovine“, društva in založbe. Ob kratkem predavanju v domačem jeziku o položaju Lužiskih Srbov smo si ogledali stalno razstavo lužiskosrbskega tiska in knjige. Ta muzej pismene kulture je deloval kot prijetno presečenje, ob njem in ob drugih organizacijah se razvija in deluje zgodovinski in literarni institut. (Zal se Slovenci ne moremo ponašati ne s takim institutom in ne s podobnim muzejem knjige). Kito Lorenc je ob poglavitnih predstavnikih razlagal dobo in pomen posameznikov. Seveda je prezahtevno za kratek obisk, da bi se mogli spoznati z mnogimi zanimivimi nadrobnostmi iz njihove kulturne in politične zgodovine. Mikławš Jakubica je bil njihov Trubar in je prevedel v sredi XVI. stoletja „Novi testament“ v spodnjo lužiskosrbsko. Prva tiskana knjiga v tem jeziku je izšla 1574, v severnem lužiskosrbskem pa 1597. V času razsvetljenstva so se tudi tod vzorovali po tujih zgledih, romantika pa je močno prebudila umetniško in narodno dejavnost. Trpek je dokument iz 1795, s katerim je Friderik II. zahteval germanizacijo tega ozemlja. Toda kakor je naraščal silovit germanizatorski pritisk, tako se je vse bolj krepila narodna zavest. Narodnjaku in pesniku Janu Dejki (1779-1853) se je posrečilo združiti ljudske množice, brččas, ker je tudi sam izšel iz vrst preprostih ljudi, katerim jim je vse življenje ostal zvest. Uspelo mu je izdati leposlovni list „Serbski powedar a kurer“, ker je med drugimi zapel himno svobodi. Razgibani čas romantike je dal vrsto književnikov. Omeniti velja vsaj pesnika Handrija Zejlara (1804-1872), znanstvenika in organizatorja Jana Arnošta Smolerja (1816-1884), ki se je uspešno ukvarjal tudi z novinarstvom in zbiranjem narodnih pesni, utemeljitelja lužiskosrbske umetne glasbe Korla Augusta Kocorja (1822-1904), še posebej pa njihovega največjega književnika Jakuba Barta Čišinskega (1856-1909). To, kar pomeni nam Prešeren, pomeni tudi danes Lužiskim Srbom Čišinski, vsestranski pesnik z raznotero motiviko; čeprav je v ospredju njegov pesniški delež, pa ne kaže pozabljati njegovih pri-

povednih del. Napisal je tudi prvo lužiskosrbsko dramo „Na hrošču“ (1880), poleg kasnejših izbranih pesmi velja omeniti vsaj zbirki „Kha sonettow“ in „Serbske zymki“. Tudi v povojnih letih so knjige lužiskosrbskega barda doživele več izdaj; ob novejših dramah so uprili tudi njegovo dramo. O lužiskosrbski umetnosti pa se je lahko kdoli poučil na razstavi 1968., ki je izbor njihovih ilustrativnih del, ki so krožili vrsto mest v Jugoslaviji, tudi v Ljubljani.

Ker je ves obisk v Budišinu tekal v znamenju naglice, na obzaložanje slavistov, ker je bilo ba prispeti v Dresden, je ostal stan sklep, da bo treba v prihodnosti obiskati Lužiske Srbe in se tod pomuditi. Obojestranski stiki so komajda vzpostavljeni spričo nake, a z obeh strani je bilo skupno željo po spoznavanju. V naglici ni bilo mogoče nakupiti knjig, ki si jih je marsikdo komajda se je našel trenutek za, še z narodno in umetno glasu Lužičanov. Kito Lorenc, ki je kar izdal novo pesniško zbirko, nam je s pesmimi predstavil, če pa je bilo, da mu domačini vodilno mesto med sedanjimi ustajalci. Treba je bilo odriniti na „deželje“, da bi videli pristno kraj, ko okolje z Lužičani in starodavne še dobro ohranjeno gradišče v žini Kamjenca. Sredi gozda leži gradišče se je ohranilo iz časa, ko se Lužiski Srbi že ustalili. Zdobro ohranjeno gradišče je posegu največje, kar so jih odkrili Slovani, po besedah domačinov prostorninsko zaobjelo večjo piskev kot antična Troja. Gričevna pokrajina je bolj ravninska, živijo skromno, videti pa je, da Lužičani veselijo pridobitev za razvoj, da cenijo svoje in mejo osnovno in srednjo šolstvo, da vilne revije s pridom opravljajo kulturno in družbeno poslanstvo. Slikoviti Budišin s starim obzidjem in gradom je ostal za nami, spontaneja, odprtega srečanja spremljala udeležence ob spoznanju da je kaj takega mogoče le malo doživeti.

Pogled na stari del mesta Budišin, kjer je središče dejavnosti Lužiskih Srbov

Moj otrok bo dober učenec

Knjigo s tem naslovom (v originalu: Mon enfant sera bon élève) so napisali trije francoski strokovnjaki pediatri oziroma psihologi. Uvodno besedo je prispeval član francoske Akademije znanosti, prof. Robert Debre. V Franciji je imela knjiga velik uspeh, doživela že tretjo izdajo. V srbski jezik jo je prevedel nevropsiholog dr. Svetomir Bojanin (pod naslovom: MOJE DETE BIĆE DOBRIM UČENIKOM), ki je napisal tudi uvod. Delo je izdala beogradska založba Kultura.

Delo, o katerem govorimo, je kot številne podobne knjige vse večjega zanimanja, ki ga otroku posvečajo naglo razvijajoča znanosti, zlasti pedagogika, psihologija, sociologija, pediatrija, pedopsihiatrija. Vendar pa se od drugih podobnih knjig o vzgoji otroka, namenjenih staršem, razlikuje po tem, ker je avtorji uspelo sestaviti neobsežen, toda izčrpen in zelo pregleden vzgojni priročnik, v katerem je zajeta najvažnejša problematika otrokovega razvoja. Pri tej svoji nekakšni mali enciklopediji so se avtorji osredotočili na zadnja leta predšolskega obdobja ter na prvi dve leti otrokove šolanja. To pa so, če gledamo predvsem z vidika šole, zares pomembna leta, saj se prav v tem obdobju otrok širše socializira in praviloma tudi nauči (in bi se zares moral naučiti), kako se je treba učiti. Mnogi kasnejši šolski „brodolomci“ so postali v šoli uspešni prav zato, ker svojega šolanja niso prav začeli.

Avtorji so svoje delo razdelili na več poglavij. Najprej so jasni, kaj pomeni biti dober šolar. Nato so prikazali otrokovo življenje v družinskem okolju (pri čemer so spregovorili o družinskem ozračju, nadalje o tem, kako naj otrok koristno preživi vsakdan ter o otrokovem zdravju). Posebno poglavje je namenjeno otrokovemu „drugemu domu“, tj. bivanju v predšolski vzgojni ustanovi in pozneje v prvi šoli. Zadnji del knjige obravnava vrsto težav (motenj), ki se utegnejo pojaviti pri otroku; ob tem podana kratka napotila za pravilno ravnanje za vsak posameznik. Za sklep je opisana tudi vloga psihologa, šolske zdravstvene službe ter šolskega socialnega delavca. Na te naj bi se starši (pa tudi vzgojitelji predšolskih ustanov in razredni učitelji) opirali vsakokrat, ko bi se znašli pred vzgojnimi in podobnimi problemi, ki presegajo njihovo možnost za ukrepanje ter njihovo strokovno znanje.

NIZJA STOPNJA:

22. oktobra:
NEKJE NEKDO ČAKA
TVOJE PISMO

29. oktobra:
DAN MRTVIH

5. novembra:
NAŠA ŠOLA

12. novembra:
RDEČA KAPICA V VE-
LIKEM MESTU

19. novembra:
MATEMATIKA

26. novembra:
ODRED MLADIH RI-
SARJEV

SREDNJA STOPNJA:

19. in 20. oktobra:
LJUDSKA PESEM V
SIMFONIČNI PES-
NITVI

26. in 27. oktobra:
RAB

2. in 3. novembra:
KAJ SE SKRIVA ZA PI-
SKOM PASTIRSKE
PIŠČALI

9. in 10. novembra:
PETER IN VOLK

16. in 17. novembra:
KAKO SE SPREMINJA
ZEMELJSKO POVRŠJE

23. in 24. novembra:
TITO

VIŠJA STOPNJA:

19. in 21. oktobra:
NARAVNE ENOTE ZA
MERJENJE ČASA

26. in 28. oktobra:
KOLONIALIZEM,
IMPERIALIZEM IN DE-
LAVSKO GIBANJE

2. in 4. novembra:
SKLADATELJ RO-
MANTIKE

9. in 11. novembra:
ARTISTIČNE PRVINE
V BESEDILIH MODER-
NE

16. in 18. novembra:
KAKŠNA JE NAŠA
ZEMLJA

23. in 25. novembra:
VLOGA SOCIALNE
DEMOKRACIJE V DE-
LAVSKEM GIBANJU

NENAVADNI POGOVORI:

18. in 20. oktobra:
BESEDE IN DEJANJA

3. novembra:
CIGARETA

15. in 17. novembra:
POVEJ, NE BODI
REVA!

Nižja stopnja:

22. oktobra ob 9.05 I. program
22. oktobra ob 14.00 II. program

NEKJE NEKDO ČAKA TVOJE PISMO

Poleg običajnih šolskih in doma-
čih slovenskih nalog, poleg spisov,
opisov in narekov naj bi se šolarji
naučili tudi pisati pisma, izpolnje-
vati različne formularje, itd.

V naši oddaji bomo razmišljali o
pisanju pism. Naše razmišljanje in
uvajanje v pisanje pism povezuje
zgodba o Mojci, njenem očetu, ki je
odšel delat na tuje, in o mami, ki je

hudo zbolela. Mojca ostane z majh-
nim bratcom, sama doma in piše
pisma mami v bolnišnico. Vsako
pismo je napisano boljše. Na koncu
pa se o vseh pismih še enkrat pogo-
vorimo in najdemo v tem pogovoru
nasvet: kako napišemo pismo.

Tekst je napisala Joža Zagorc.
Oddaja pa je namenjena tretjim raz-
redom.

Nižja stopnja:

29. oktobra ob 9.05 I. program
29. oktobra ob 14.00 II. program

DAN MRTVIH

„Skrjančki, polja, cvet,
to bil je naš poet ...“

Vsem, ki smo si kaj zapomnili iz
šole, gotovo še vedno zvenita v uše-
sih Župančičeva verza, ki smo si ju
izbrali za naslov namenske oddaje –

šolske ure za Dan mrtvih. Verza sta
iz cikla pesmi Manom Josipa Murna
Aleksandrova, posvečenih spominu
mladostnega prijatelja in pesniškega
tovariša.

Kot rečeno bo oddaja namenska.
Pri tem je nujno treba upoštevati

temo, ki ne bo lahka za poslušavce
prve stopnje, vendar bo tako kom-
ponirana, da jo bodo otroci razu-
meli, da bodo imeli nekaj od nje.
Njena tema bo, v razumljivi poveza-
nosti z datumom – 1. novembrom
– življenje in smrt, ali natančneje –
smrt kot sestavni del življenja, kakor
je to ujeta v literaturi, v vidnih zna-
menjih, spomenikih in njihovih na-
pisih. Tako bi misel te oddaje lahko
povezali z napisom na nagrobniku
pesnika Iga Grudna na ljubljanskih
Žalah, ki se glasi:

Vse umre,
snovati nič ne jenja,
v smrti kal je
novega življenja.

Da bi to misel ilustrirali s pes-
niškimi in pripovednimi primeri,

Nižja stopnja:

5. novembra ob 9.05 I. program
5. novembra ob 14.00 II. program

NAŠA ŠOLA

Otroci so že nekaj tednov v šoli.
Vživel so se v novo okolje, v svoj
razred, šola pa jim je še vendarle
malo tuja. Kaj vse je tam v prvem
nadstropju? Kako je v višjih razre-
dih? Kaj je v kabinetih? Kakšna
učenost se tam skriva? Kakšna
skupnost je pravzaprav šola? Naša
šola. Kdaj bo rekel šolar s ponosom,
to je naša šola?

Spoznavanje novega okolja, življe-
nje v novem okolju, kamor se otrok
vsak dan vrača, iz leta v leto. Kdo
vse in kaj vse je ta šola, o kateri bo s
ponosom in zadovoljstvom rekel:
Naša šola.

Nižja stopnja:

12. november ob 9.05 I. program
12. november ob 14.00 II. program

RDEČA KAPICA V VELIKEM MESTU

Šolarji prvih razredov spoznavajo
svoje novo, širše okolje. V lanskem
šolskem letu smo pripravili oddajo o
vasi. V tej oddaji smo prikazali en
dan v vaškem okolju, od jutra do
večera.

V naši novi oddaji pa smo zbrali
nekaj prvih, glavnih vtisov otroka, ki
pride v veliko mesto. Novi vtisi, novi
pojmi.

Deklica Rdeča kapica, ki si je
sama nadela takšno ime, živi v vasi
blizu mesta. Z mamo je že prišla ne-
kajkrat v mesto. Sama pa se je to
pot prvič podala na tako dolgo pot.
Prvič in brez vprašanja. Poiskati je
želela babico, ki je dobila novo sta-
novanje v stolpnici.

Kadar je prišla v mesto z mamo,
je bilo vse tako po sebi umevno.
Držala se je mame za roko. Zdal pa
mama ni utegnila. Bila je v službi in
Rdeča kapica ni mogla več čakati.
Odšla je na pot in dolgo hodila
mimo prometnih nevarnosti in po-
zneje v mestnem vrvežu. Ker je bila
sama neobgledna, je doživljala vse
kot prvič. Prvič je resnično zaznala,
kakšen je mestni vrvež, kakšen je
promet, prvič je prišla v stolpnico,
vozila se je z dvigalom, govorila po
domofonu, vozila se je v velebla-
govnici po tekočih stopnicah itd.
Seveda sta jo vzel v varstvo najprej
miličnik, in pozneje babica, ki sta jo
z miličnikom srečno našla.

Oddajo je napisala Joža Zagorc.

Nižja stopnja:

19. novembra ob 9.05 I. program
19. novembra ob 14.00 II. program

MATEMATIKA

V publikaciji z naslovom „Nova
matematika v osnovni šoli“ (izdal in
založil Zavod za šolstvo SRS, v
Ljubljani) smo se obrazložili, „pro-

jekta“ na strani 6. s posebno pozor-
nostjo obžrtali odstavek g) v 3.
točki Delovnega programa za leto
1971. Kako tudi ne, saj zadeva naše

delo pri pripravi edukativnih oddaj. Zapisano je takole: „Informativne in edukativne oddaje v RTV, name, njene učiteljcem vseh šol, hkrati primerne in zanimive tudi za javnost in še posebej za starše...“ Odgovoren prof. Milan Adamič.

V program radijske šole za nižjo stopnjo smo še posebej zavoljo tako zapisane spodbude uvrstili kar dve oddaji, posvečeni „novi matematiki“. Seveda pa se tudi po tej odločitvi nismo povsem natančno predstavljali, kaj naj storimo. Oddaje radijske šole niso samo informativne in ne namenjene zgolj javnosti oziroma staršem. V prvi vrsti so namenjene razrednim kolektivom – oddaje radijske šole za nižjo stopnjo kolektivom 1. in 2. razreda. Naš glavni smoter je pomagati učiteljem pri posredovanju tiste snovi, ki ji bo radiofonska obdelava dala moč posebnega vtisa na mlade poslušalce, vtisa, ki ga drugi pristopi ne zmorejo v tolikšni meri. Seveda pa so oddaje obenem namenjene tudi odraslim poslušalcem, kar pomeni, da moramo vsaj nekoliko misliti tudi nanje in si prizadevati, da bodo v tekstih oziroma izvedbah srečno združeni različni elementi.

Kako ravnati v zvezi z novo matematiko, da bosta oddaji o njej zanimivi za oboje: za otroke in za odrasle? – smo se vprašali.

Pomagati učiteljem najbrž ne bomo mogli, saj je očitno, da so bili za uvedbo nove matematike solidno pripravljeni in da v radiofonskem

mediju ni nobenega elementa dopolnila. Razen tega je pouk nove matematike že stekel in nam tako ne bi preostalo nič drugega kot slediti že zasekanim stopinjam.

V citiranem tekstu Delovnega načrta 1971 („Projekt nove matematike v osnovni šoli“) je našo pozornost pritegnil še en odstavek – točka 8. Beremo: „Organizacija odprtih vrat: nekateri učitelji bodo pripravili take učne ure, da bi jih obiskali učitelji in starši. Odprta vrata so lahko namenjena samo učiteljem ali pa samo staršem ali pa obojem.“

In tu se je porodila zamisel o obeh oddajah. S pomočjo odgovornih pri projektu bomo našli „odprta vrata“ in nekaj šolskih ur nove matematike preprosto posneli. Posnetki bodo zgovorna podoba dejanskega stanja in možnosti. Smotrni povzetek, opremljen s tolmačenjem in malce šegavim komentarjem bo podoba nove matematike nedvoumno približal obojem: mladim in odraslim poslušalcem. Potrudili se bomo, da bo oddaja slušno zanimiva in mikavna, saj bomo tako otrokom pripravili pol ure koristnega „matematičnega“ razvedrila, staršem pa informacije o „bav-bavu“, ki še zdaleč ni tisto, česar se nemara še iz svojih šolskih klopi spominjajo z neugodjem.

Oddaji bosta skušali izreči nedvoumni „za“ v prid novi matematiki.

26. novembra ob 9.05 I. program
26. novembra ob 14.00 II. program

ODRED MLADIH RISARJEV

Pred praznikom Dneva republike – 29. novembrom, bo gotovo v razredu tekkel pogovor o prazniku, pogovor o narodnoosvobodilni vojni. Iskali bomo zgodbe in pravljice iz partizanskih časov, razmišljali bomo zopet znova, kako bi otroku, ki je komaj prišel hoditi v šolo in ki živi srečno, daleč od vojne, razložili nekatere osnovne pojme in veličino boja za svobodo, ki so ga narodi Jugoslavije izbojevali.

Vsako leto bolj nam je jasno, da moramo govoriti otroku iz današnjega dne, pričeti s pojmi, ki jih otrok razume, dojamne. Vsako leto bolj nam je tudi jasno, da ne mo-

remo več reševati razlage o NOB s pravljicami in zgodbami, čeprav bomo te še pripovedovali, posebno v nižjih razredih. V nižjih razredih še ni pouka o zgodovini, vendar moramo otroku nekatere stvari že razložiti, povezano z drugo učno snovjo.

V oddaji, ki smo jo pripravili za osnovo pogovora o prazniku Dneva republike, smo skušali posredovati otroku pojem: OF

Tekst za oddajo je napisala Zima Vrščaj.

Oddaja je namenjena prvim in drugim razredom.

19. oktobra ob 9.05 I. program
20. oktobra ob 14.00 II. program

LJUDSKA PESEM V SIMFONIČNI PESNITVI

Oddajo uvede ljudska pesem: Čuk se je oženil... To pesem poznajo gotovo vsi otroci, zapojejo jo v duru in molu, ter ji še spremenijo melodijo in ritem.

SREDNJA STOPNJA:

26. oktobra ob 9.05 I. program
27. oktobra ob 14.00 II. program

RAB

Do Dneva mrtvih je od te oddaje še skoraj teden dni, zato oddaja ne bo praznična, pač pa le potopis na otok Rab. Ob imenu Raba pa se seveda vsakdo spomni tudi koncentra-

cijskega taborišča. Obisk na pokopališču pa je avtor takole popisal:

Ta kos Raba se imenuje Kampor. Tam je otok najnižji in zemlja najboljša, tam skorajda ni nikjer no-

bene skale. Vasica Kampor je stisnjena v skalo, samo da bi dragocena zemlja ne bila porabljena za karkoli drugega. Hiše lahko stoje v kamnu in stoje prav tako.

V oktobru leta 1942 je bilo v taborišču že okrog 13.000 ljudi. Vsega je v seznamu taboriščnikov bilo vpisanih okrog 15 tisoč internirancev; toliko jih je tu trpelo, dokler je mučilnica obstajala. In od teh se je okrog 4500 ni nikoli vrnilo domov. Toda to niso edine žrtve! Koliko jih je umrlo potem ko so se vrnilo domov, nihče ne ve. Ugasnili so zaradi izčrpanosti in bolezni, ki so se jih navzeli v rabskem taborišču.

Iz mesta Rab do vasi Kampor je šest kilometrov ceste. Taborišče pa je stalo sredi vinogradov, malo bližje mestu. Danes naokrog spet zelenijo vinogradi in zori grozdje, le sredi med njimi je prostor, kjer je poko-

pališče. Kjer so stali šotori so spet posadili trto, kjer pa so pokopavali umrle so uredili lepo spominsko grobišče, kjer so na ploščah zapisana vsa imena umrlih; med njimi so bili tudi starčki in komaj rojeni otroci. Pred pokopališčem pa stoji spomenik.

Na lepo urejenem pokopališču, kjer se vedno najde na kakem grobu svež šopek ali venček, sem srečal starega moža, ki je okopal gradice in popravljaj robnike. Pogovarjal sem se z njim o tistih strašnih časih, pa mi je med drugim povedal še to, da je bil prav tu, kjer je danes pokopališče, nekoč njegov vinograd. Ne morem, da ne bi vsak dan prihajal in tu kaj postoril. Nikoli ne bom pozabil tistega lepega vinograda in nikoli tistih vojnih let, ko se je v taborišču nenehno oglašal navček in sem s svojega okna videl vsak pokop,“ pripoveduje možak.

RŠ SREDNJA STOPNJA:

2. novembra ob 9.05 I. program
3. novembra ob 14.00 II. program

KAJ SE SKRIVA ZA PISKOM PASTIRSKE PIŠČALI

Oddaja bo predstavila pisatelja Trdino in njegove Bajke in povesti o Gorjancih. Ker je vseh povesti preveč za eno samo oddajo, bodo učenci spoznali samo dve izmed njih in sicer O treh velikanih in Rajsko ptico. Ob tem pa se bodo seznanili tudi z najvažnejšimi biografskimi podatki: bil je profesor zgodovine in zemljepisa, doma iz Mengša, poučeval je na Hrvaškem in na Reki, padel v nemilost pri avstrijskih oblasteh in so ga zato predčasno upokojili. Za svoj novi dom si je izbral Novo mesto. Tu pa je prislul pripovedim preprostih ljudi in si začel zapisovati. Tako so nastale njegove Bajke in pripovedke o Gorjancih.

SREDNJA STOPNJA:
SERGEJ PROKOFJEV:

Avtor oddaje se je ob posameznih povestih ustavil in opozoril, kako je pisatelj znal prislulni ljudski govorici, bralcem Ljubljanskega zvona pa je odkril deželico, ki je bila stoletja zaprta vase in neznana. V Rajski ptici je na primer pisatelj izpovedal krutosti, ki si jo je gosposka privoščila nad podgorskimi kmeti.

Vendar je moralo preteči še precej časa, da se je njegova želja po narodni osvoboditvi uresničila.

Poleg Bajk in povesti o Gorjancih je pisatelj napisal še veliko drugih zgodb. Oddaja je primerna za poslušanje v četrtih in petih razredih.

9. novembra ob 9.05 I. program
10. novembra ob 14.00 II. program

PETER IN VOLK

Za prvo radijsko glasbeno šolo smo pripravili glasbeno pravljico, ki jo je uglasbil slavni sovjetski skladatelj Sergej Prokofjev. Zanimivo je, da je tudi besedilo za to prikupno pravljico „Peter in volk“ napisal skladatelj sam. Delo je dokončal v Moskvi leta 1936 in še isto leto je bila izvedena na mladinskem koncertu Moskovske filharmonije. Dve leti zatem je že Bostonski simfonični orkester predstavil to glasbeno pravljico tudi ameriškim otrokom. Kmalu so to simfonično pripovedko – tako jo je imenoval skladatelj sam – poslušali mladi poslušalci širom po svetu. S svojo glasbeno govorico je pripovedovala in še pripoveduje milijonom otrok prijetno zgodbo. V tej va m skladatelj z glasbeno govorico prikazuje, kako je Peter s pomočjo ptičke, mačke in račke premagal krvoločnega volka. Prav kakor v gledališču, tako nastopajo tudi v naši glasbeni pripovedki različne osebe iz človeškega in živalskega sveta. Vsaki od teh je dal skladatelj

svojevrstno, značilno glasbeno podobo. Prva je ptička, ki nam jo je skladatelj lepo glasbeno upodobil s pomočjo flavte. Mehko in tiho plazeči se mački je našel skladatelj primerno melodijo v klarinetu. Tudi ko je uporabljal račko ni bil v zadregi.

Stisnjeni zvok oboe je bil kakor nalašč za to. Starega, godrnjavega dedka nam predstavlja fagot. Zdaj smo pri krvoločnemu volku. Skladatelj ga je zvočno upodobil s skupino treh rogov. V zgodbi pa ne gre brez lovcev. Strele njihovih pušk ponazarjajo udarci po pavkah. In glavni junak naše pripovedke, neustrašeni Peter? Njegova melodija se prepleta skozi vso pripovedko zdaj v tej, zdaj v drugi obliki, kakor to pač ustreza Petrovemu razpoloženju. Ob koncu se zmagoslavno oglašajo v rogovih in trobentah.

Prepričani smo, da bo ta prijetna glasbena pravljica kot nalašč k glasbenim radijskim šolam, ki bodo še sledile.

KAKO SE SPREMINJA ZEMELJSKO POVRŠJE

Verjetno ste se o zemlji o njenem površju, letos v šoli že pogovarjali. Tem bolj bo prav, če ob sklepu pogovorov v šoli poslušate še našo oddajo. Kako se spreminja zemeljsko površje, s katero lahko svoje razgovore strnete v celoto.

Avtor je poslušalce povabil v svoji pripovedi najprej na najosnovnejše na ogled zemeljskega površja. Priključimo nam v spomin, kaj vse smo na počitniških potovanjih opazili. Zemeljski plaz je zasul cesto, oddrobila se je obala, voda je odtrgala del ceste – to je le nekaj manjših sprememb, a še manjše spremembe so, v našem kratkem življenju neopazne, vendar pa vztrajne. In katere so tiste sile, ki spreminjajo površje zemlje?

Najprej sonce, ki s svojo svetlobo in toploto omogoča življenje na Zemlji. Prav ta toplota pa uničuje kamnino. Povsod tam, kjer je kamnina razgaljena, je sonce čez dan bolj ali manj segreje, ponoči pa se spet ohladi. To se ponavlja dan za dnem. (Iz fizike vemo, da se telesa pri segrevanju širijo, pri ohlajenju krčijo – in sicer ena hitreje, druga počasneje). Velika večina kamnin je sestavljena iz različnih zrn, ki jih že po barvi lahko ločite med seboj. Ta zrna se različno hitro raztezajo in krčijo, se izpodirajo do majhnih razpok, te razpoke se večajo in končno se prične kamnina drobiti.

Kamnino drobi tudi zmrzal. Led ima za devet odstotkov večjo prostornino kot jo ima voda. Njegova razdiralna moč je torej velika, če je nastal v prostorih in razpokah, kjer mu naenkrat zmanjka prostora. (Kaj se zgodi s steklenico, polne vode, če v njej voda zmrzne?)

Moč zmrzali se dan na dan uveljavlja pozimi.

Zdrobljeni material, ki sta ga nadrobila sonce in voda, prenesajo vode večinoma na druge kraje. Vode tako znižujejo gorovja in hribovja. (Če razpade vsako leto 1 mm vrhnjega dela kamnine, bo to v sto tisoč letih nanese kar 100 m).

S kopnega se preselimo na morje in si oglejmo predvsem obalo. Skalnata obala je nazobčana, navrtana, preluknjena. Pred nekaj deset tisoč leti je bil današnji severni Jadran še kopno. Šele kasneje je morje zalilo ta predel in od tedaj naprej venomer

uničuje kamnino. (Voda v kamnitih razpokah izhlapi, ostanejo pa soli, ki skristalizirajo. Kristali lahko dosežejo moč, ki pritiska s 100 kg na kubni centimeter). Zarobljen material valovi odnesejo in morska obala se znižuje.

Podobno razjedene skale so tudi na Krasu, kjer že dolgo milijonov let ni več morja. Kamnine kraškega sveta so apneneci. Čista voda pa skoraj ne raztaplja apnenca. Voda mora vsebovati večjo ali manjšo množino raztopljenega ogljikovega dvokisa – tako spreminja kalcijev karbonat v kalcijev bikarbonat, ki pa je v vodi topen. Prirodne vode pa vsebujejo vedno ogljikov dvokis, ki ga dobe iz zraka. Na kraškem svetu torej vode po tem kemičnem postopku raztapljajo apnenec in ga v topni obliki prinašajo s seboj in ga drugod odložijo.

Še ena razdiralna moč: veter. Veter v naših krajih nima tolikšne moči, kot v stepah in puščavah. Vendar tudi pri nas že dostikrat ruje drevesa in uničuje gozdne površine. V stepah in puščavah pa je moč vetra še veliko močnejša, ker ni rastlinske odeje, ki bi ga krotila. Veter piha v puščavah bolj ali manj v stalni smeri in tako tudi v smer prenaša pesek in prah. Skoraj ena petina zemeljskega površja je stepla in puščava, torej je veter pomembna sila, ki preoblikuje zemeljsko površje. Veter zasipa s peskom rastline in tako nastaja puhlica, rumena prst, najbolj razširjena prst na Zemlji, najbolj enolična, najbolj rodovitna.

Vse polno sil je še, ki na različne načine počasi, vendar brez prestanka stoletja, tisočletja in milijone leta uničujejo kamnino. V daljših dobah se posledice pokažejo. Vsako leto pride s kopnega okoli 110 kubnih kilometrov razpadlega materiala. Velike množine proda, peska in gline pa reke odlože, še preden pritečejo v morje. Tako se znižujejo gorovja, hribovja, znižujejo se kontinenti. V okroglo 15.000 letih se cel kontinent poniža za 1 meter.

V sami Zemlji imamo še druge, notranje sile, ki skrbijo za pomlajevanje Zemlje – a o teh nam bo prof. Anton Ramovš pripovedoval spet čez nekaj tednov v drugi oddaji: Zemlja se spreminja.

odvečna se nam na prvi pogled zazdi potreba, da bi ga bilo treba komurkoli pred nami še pobiže predstavljati. A res samo na prvi pogled. Kajti, naj nam je njegov človeški in državniško-revolucionarni lik še tako blizu in vsakodnevno prisoten, sinteza njegove vloge v sodobnem zgodovinskem dogajanju zagotovo ne more in ne sme biti odveč. Dolžni smo namreč opredeliti bistvo njegovih revolucionarnih stremeljenj kdaj pa kdaj zagnjeno z obilico državiških in protokolarnih opravil, ki jih mora opravljati. K temu bistvu velja še posebej usmerjati pozornost najmlajšega rodu, ki mu geneza jugoslovanske in svetovne sedanjosti ni prezentna, saj v svojem izkustvu beleži samo to sedanjost. Ne vemo, kaj vse je bilo treba storiti zanj, kaj vse so morale starejše generacije premagati okoli sebe in sebi, da so ustvarile sedanjost z vsemi zametki prihodnosti. Tito je bil neustavljivi vodnik na tem velikem bojnem pohodu, pobudnik boja za parmanentno osvobajanje: za osvobajanje izpod tujih vladavin in vplivov, za osvobajanje od slepih doma-

tizmov, za osvobajanje iz materialne in duhovne zaostalosti in predvsem za osvobajanje od sistemov nasilja vladajočega sloja nad življenjem, ravnanjem in odločanjem vsakega posameznega človeka.

V tej neizčrpni zavarovanosti v možnosti resnične demokracije, ki je zgodovina ljudem še nikoli ni naklonila, je bistvo njegovega voditeljskega genija, vtkanega v naš čas, ki ga z vso upravičenostjo imenujemo in bomo imenovali – Titov čas.

V oddaji radijske šole bomo poskušali na nekonvencionalen in ne-parolarski način obravnavati prav to bistvo Titove prisotnosti v sodobni zgodovini.

Naloga – v vsebinskem pogledu – ni težka, saj je dejstev, ki potrjuje spoznanje o Titovi veličini, v resnici na pretek. V oblikovnem pogledu pa je zadeva seveda drugačna, kajti vse prej kot preprosto je najti način, ki bo vsebini docela ustrezen. Prav v tem – v iskanju najprimernejše možnosti – pa je seveda mikavnost radijske obdelave. Kajti pojem, ujet v največje ime naše dobe, nenehno izziva k metafori in sintezi.

VIŠJA STOPNJA

19. oktobra ob 14.05
21. oktobra ob 9.05

NARAVNE ENOTE ZA MERJENJE ČASA

Potem ko smo v prvi oddaji letošnje vrste zemljepisnih oddaj govorili o človekovih napravah za merjenje časa od sončne do atomske ure, je ta posvečena tako imenovanim naravnim enotam za merjenje časa.

Za človeka je čas – natančno vzeto – zaporedje dogodkov v prostoru. Čas, ki ga danes merijo kronometri, je za navadnega človeka že tako daleč od prvotnega opazovanja „zaporedij dogodkov v prostoru“, je – lahko bi rekli – tako zelo abstrakten, da se moramo vrniti zelo daleč nazaj v zgodovino človeštva, če hočemo doumeti, kako zelo je odvisen od človekovih potreb in iz teh potreb izvirajočih opazovanj.

Časovni enoti, ki sta nekako najbolj „pri roki“, sta seveda dan in noč. Odvisni sta od rotacije zemlje, ki tako v groben uravnavni ritem človekovega življenja, zato pa tudi precej nenatančni, saj je dolžina dneva n noči odvisna od letnih časov.

VIŠJA STOPNJA

26. oktobra ob 14.05
28. oktobra ob 9.05

IMPERIALIZEM, KOLONIALIZEM IN DELAVSKO GIBANJE

Ne da bi se skušala poglobljati v teoretske analize imperializma kot najvišje stopnje kapitalizma, skuša oddaja vendarle približati poslušalcem razmere v času ko je koncentracija kapitala in proizvodnje ustvarila monopol, ko se je bančni kapital združil z industrijskim in ko je tako na osnovi finančnega kapitala nastala finančna oligarhija. Izvoz kapitala namesto blaga, nastajanje mednarodnih monopolov, ki si delijo svet, dokončna teritorialna delitev sveta med najmočnejše kapitalistične države – vse to so značilnosti obravnavanega obdobja, ki so globoko vplivale tudi na razvoj delavskega gibanja.

Imperializem je namreč ustvaril svetovno gospodarsko povezanost, to je odvisnost vsega sveta od gibanj v svetovnem gospodarstvu, ta povezanost pa je bila utemeljena na svetovnem gospodarstvu nekaj najbogatijših kapitalističnih držav. Tako je bila na eni strani ustvarjena tudi možnost za enotnost delavskega gibanja po vsem svetu, na drugi strani pa tudi možnost, da se to gibanje učinkovito zavre ravno v najbolj razvitih deželah, kjer je bilo tudi delavsko gibanje najbolj razvito. Delavski razred najbolj razvitih dežel – čeprav je bil slej ko prej izkoriščen – je bil vendarle dobežen drobtin iz velikanskih dobičkov, ki so nastajali

Srednja stopnja:

23. novembra ob 9.05 I. program
24. novembra ob 14.00 II. program

TITO

Zgodbe o Titu, Tito v maju, Tito mladini... tisočero naslovov, ki označujejo to veliko ime v sodobni zgodovini, tisočero podob, ki ponazarjajo njegova dejanja, ujeta v eno samo, v patos povzdignjano, pa vendarle vseskozi resnično metaforo: mi smo Titovi, Tito je naš. Že davno je postal živa legenda, vselej neposredno prisotna v doživljanju in ravnanju vseh prebivalcev Jugoslavije pa tudi mnogih drugih dežel. Iz dneva v dan smo pričali njegovim priz-

devanjem, da bi izboljšal in ohranil ustvarjalnost in miroljubno sožitje ljudi in narodov, uresničevanju silne in neizčrpne revolucionarne volje, ki jo je nemara najlepše poimenoval Louis Adamič v svojem naslovu „Orel in stena“.

Vse vemo o njem, o njegovih stališčih, o pobudah, s katerimi izrazilo soustvarja svoj čas, o ciljih, ki jih zastavlja sebi in nam, o poteh, ki jim je kljub poznim letom mladostno predan... in kar nekam

iz razlik med kolonialnimi narodi in njihovimi gospodarji. Zaradi tega in nekaterih drugih vzrokov, izvirajočih iz narave razvite proizvodnje,

se je začela ostrina delavskih gibanj nekoliko krhati, zlasti v deželah kolonialnih gospodarjev.

VIŠJA STOPNJA

16. novembra ob 14.05

18. novembra ob 9.05

KAKŠNA JE NAŠA ZEMLJA

Že v oddaji o naravnih enotah za merjenje časa se ni bilo mogoče izogniti nekaterim osnovnim podatkom o planetu, ki mu zdaj, po prvih plahih izletih v vesolje, toliko raje pravimo naš dom.

Oddaja z naslovom „Kakšna je naša zemlja“, skuša odgovoriti na to vprašanje predvsem z „astronomskega vidika“. Vprašanje, na katero odgovarja, bi se torej moralo natančneje glasiti: Kakšna je naša zemlja kot nebesno telo.

Da bi na to vprašanje odgovoril

kar se da preprosto, se ga je avtor oddaje lotil z zgodovinskega vidika. Na kratko je preletel znane človekove predstave o lastnem planetu in o njegovem mestu v vesolju. Šele po tem izletu v zgodovino človekovih predstav in potem, ko je opisal mesto Zemlje v sončnem sistemu in njene značilnosti glede na druge planete v tej majhni družini, skuša odgovoriti tudi bolj natančno na vprašanja kot so: Koliko je zemlja stara? Kako je nastala? Kakšna je njena notranjost? Kakšne so njene magnetne lastnosti.

VIŠJA STOPNJA

23. novembra ob 14.05

25. novembra ob 9.05

VLOGA SOCIALNE DEMOKRACIJE

V prejšnji oddaji ciklusa „Delo in zgodovina“ je bil nekoliko nakazan proces, ki je v obdobju imperializma skrhal ostrino delavskih gibanj v razviti deželah zahodne Evrope. V tej oddaji je govor predvsem o razmahu delavskih strank v teh deželah, o njihovi množičnosti in njihovih uspehih v razmerah razvijajoče se parlamentarne demokracije. Spricho množičnosti teh strank in uspešnosti v boju za izboljšanje položaja delavskega razreda znotraj kapitalizma se je namreč krepila iluzija, da je mogoče po poti mirnega razvoja in krepitve položaja delavskega razreda v parlamentarni demokraciji preiti v socializem. Te iluzije so se oprijeli predvsem nekateri voditelji druge internacionale, čeprav pri tem niso vedno naravnost spreminjali revolucionarne teorije znanstvenega socializma, kakršno sta ustvarila predvsem Marx in Engels.

Vsekakor je bila iluzija socialnih

demokratov utemeljena na tem, da so „spregledali“ imperialistično delitev sveta na revne in bogate, da torej niso več videli delavskega gibanja kot svetovnega gibanja, kot celote.

Posledice tekega razvoja so se pokazale ob začetku prve svetovne vojne, ko je druga internacionala prav zaradi tega razpadla. Delavske stranke v deželah, ki so vstopile v vojno, so se namreč odpovedale mednarodni proletarski solidarnosti in le-tej postavile nasproti interese svojih narodov, kar pa je v resnici pomenilo, da podpirajo interese nacionalne buržoazije, oziroma finančne oligarhije.

Ob tem pa je hkrati nastal pomemben premik: revolucionarnost delavskega razreda se je okreplila v deželi, ki takrat ni spadala med močnejše, v carski Rusiji. Proletariat te dežele je ob koncu prve svetovne vojne izvedel prvo uspešno socialistično revolucijo.

Nenavadni pogovori:

15. novembra ob 14.00 II. program

17. novembra ob 9.05 I. program

POVEJ, NE BODI REVA!

V prejšnjih časih je veljalo za nedostojno in neprimerno, če je učence ugovarjal učitelj ali vzgojitelj. Učiteljeva avtoriteta je bila zaščitena in nedotakljiva, učencem je bila privzgojena pokorščina, spoštovanje starejšega; ni bilo zaželeno, da bi učenec kritično presojal učitelja, zato tudi ni smel odkrito izražati svojega mnenja.

Pod vplivom splošnih sprememb pa se spreminjajo tudi medsebojni odnosi. Med učiteljem in učencem, med starši in otrokom se uvaljavljajo bolj sproščeni in demokratični odnosi.

Na te razlike pa se ne prilagajamo vsi enako hitro, zato so še velike razlike v pojmovanju kakšen naj bo učitelj v odnosu do učenca in obratno. Nekateri učitelji hitreje sprejemajo novosti sodobnega časa in zato tudi učencem dopuščajo več svobode in tolerantnosti, drugi pa se krčevito držijo starega in se bojijo kritične presoje njihovih trditev.

Tretji pa so negotovi in ne vedo, kako bi ravnali, zato včasih popuščajo, drugič pa spet zavračajo upravičene pomisleke.

Učenci sorazmerno hitreje sprejemajo pridobitve sodobnega časa, ki jim omogoča svobodnejši nastop. V odnosu mladih je več sproščenosti pa tudi drznosti, kljubovalnosti in agresivnosti. Neenotnost odraslih glede tega, kakšno svobodo dopuščajo mladim do oblikovanja različnih taktik učencev v odnosu do učitelja. Nekateri si ne upajo povedati svojega mnenja tudi takrat, ko imajo prav, drugi pa iščejo najmanjšo priložnost, da bi lahko ugovarjali.

Namen te oddaje je dati učencem osnovno orientacijo o tem, kdaj in kako naj zastopajo svoje mnenje, če to ni v skladu s trditvijo učitelja ali vzgojitelja. Razbremeniti učence pretiranega strahu pred učiteljevo avtoriteto in jih opozoriti na spoštljiv odnos do njega, spodbuditi tiste, ki se boje povedati svoje mnenje in zavreti tiste, ki neobjektivno ugovarjajo. Nadalje opozoriti učitelja na toleranten odnos do kritičnih trditev svojih učencev in spodbuditi učence in učitelje k razmišljanju o svojem ravnanju in k medsebojnemu dialogu. Sinopsis za oddajo je pripravil Zoran Jelenc, oddajo pa je napisal Viktor Konjar.

VIŠJA STOPNJA

2. novembra ob 14.05

4. novembra ob 9.05

SKLADATELJ ROMANTIKE

Umetnost je nedvomno zrcalo časa, podoba družbenega razvoja in rezultat človekovega duhovnega razvoja. Zato ni čudno, če v razvoju umetnosti naletimo na izrazite prelomnice, ko na temeljih izročila vzklijejo novi umetniški nazori, iz katerih črpa umetnik snov za nove, popolnejše oblike in stvaritve.

Takšna prelomnica se nam odkrije tudi v glasbeni umetnosti devetnajstega stoletja. Novo umetnostno smer – romantiko – je napovedal že Ludwig van Beethoven v svoji šesti simfoniji, imenovani Pastoralna. Za romantičnega skladatelja je bilo značilno, da je na široko odprl vrata svojemu čustvovanju, ki je bilo v klasični umetnosti vendarle še omejeno v stroga načela sonate, simfonije in drugih značilnih klasicističnih oblik. Razumljivo je, da se romantični skladatelj ni mogel več zadovoljiti s sicer popolnimi in preizkušenimi glasbenimi oblikami. Po eni strani je sicer še vedno gradil na klasicističnih tradicijah; simfonija ima še vedno sonatno obliko, le da so njeni obrisi in strogo oblikovani deli zdaj zabrisani s pisanostjo zvočnih barv in čustveno razgibano melodijo. Prav tako kot obliko je romantično čustvovanje spreminjalo tudi izrazna sredstva. Svoja razpoloženja in vtise je umetnik začel izražati tudi v kratkih oblikah. Te so bile številnim romantičnim skladateljem zlasti pri srcu, saj se je v de-

vetnajstem stoletju od širše zasnovanih oblikah (simfoniji in koncertu) razvila predvsem mala oblika.

Odsev otožnosti in zasanjanosti so izrazito elegične skladbe: elegija, romanca in nokturno. Epično zasnovane skladbe so dobile naslove kot noveleta, balada, legenda, idila. Med najpomembnejšimi romantičnimi oblikami pa je nedvomno samospev. Vrsta romantičnih skladateljev je svoje najlepše stvaritve izoblikovala prav na področju solistične pesmi. Eden prvih je Franz Schubert. Njemu je sledil Robert Schumann. Bil je izrazit lirik, ki se je rad zatekal predvsem v oblikovanje razpoloženske glasbene govornice, Schumann se je kot izvrsten pianist veliko ukvarjal s problemi klavirske igre in na tem področju ustvaril vrsto popolnih umetniških del. Medtem ko sta Schubert in Schumann predstavnika nemške romantike, je največji mojster glasbene miniatüre v minulem stoletju Poljak Frederik Chopin. Stoji v prvi vrsti slovanskih skladateljev, ki so s svojo svežino in samoniklostjo posegli v evropsko glasbeno kulturo devetnajstega stoletja.

V oddaji radijske šole, posvečeni glasbeni romantiki, se bomo torej srečali predvsem s skladatelji, ki so ustvarjali na področju manjših, kratkih glasbenih oblik, saj se prav v njih skriva bistvo romantičnega glasbenega sloga.

VIŠJA STOPNJA

9. novembra ob 14.05

11. novembra ob 9.05

ARTISTIČNE PRVINE V BESEDILIH MODERNE

Naglasiti je treba, da je izročilo, ki je skušalo kot nadaljevalec realizma zajeti v umetnostno oblikovanje vse življenje naroda, doživelo z umetnostjo moderne zanimivo preobrazbo: velik razloček je med prikazovanjem domačijskega, tudi vaškega – in med prikazovanjem mesta. Vas se odmakne, kot se odmakajo sanje, in vendar je blizu čustvu, domače mesto pa izgublja svojo določenost pokrajinskega in dobiva splošne značilnosti mest vsepovsod po svetu.

Nakazana vsebina je seveda oblikovana drugače, kakor smo vajeni iz realizma. Prenos zornega kota k piscu kot središču in predmetu umetnostnega oblikovanja terja spremembo pripovednega načina. Pogosto je to izraženo s pripovedjo v prvi osebi, kar seveda pripelje do sprememb v načinu pripovedi. V zasnovi še realističen pristop sedaj terja tudi realističen zapis pisateljevega doživljanja, zapis tistega, kar je ujel trenutek in kar se je ob tem sprožilo v umetniškem spominu, porojeno z izročilom in osebno skušnjo. Potrebne so bile nadrob-

nosti, da bi beseda izdala odblesk luči, ujela sončni žarek, mavrico čustev in spoznanj, potrebno pa je bilo še več: pisatelj, pesnik je skušal izrabiti za svoje besedilo vse pomenko in skladiščno bogastvo knjižnega jezika, ki ga je oblikoval v novih pomenih.

Oblikovalni način slovenske moderne je tako razpet med impresionizmom in ekspresionizmom. K pobudam, ki so povzročile, da so jezikovna sredstva izrabljena do take mere, da bralec zares dojamе besedilo šele takrat, kadar svoje doje-manje oboroži tudi s spoznanji jezikovnega učinkovanja, spadata tudi oba omejena slovstvena programa, ki potrebujejo za pesniški izraz ne le veliko število oblik, ampak tudi veliko gibljivost v njih povezovanju. Umetnost, katere najgloblja vsebina je človek, z razpoloženji, čustvi, je potemtakem razumsko oblikovana, najsi bo to likovna, besedna ali kaka druga umetnost. Tu, ko je govor o razumskem oblikovanju, pa smo se že dotaknili osrednje teme oddaje, ki ima naslov „Artistične prvine v besedilih slovenske moderne“.

MARLENKA STUPICA ŽE DRUGIČ NAGRAJENA

Novo mednarodno priznanje za našo ilustratorko

BIB '71, bratislavski bienale ilustratorjev otroških knjig, si je letos, ko je po letu 1967 organiziran že tretjič zapored, brez dvoma utrl pot med najpomembnejše tovrstne prireditve v svetovnem merilu; če ne štejemo večjih knjižnih sejmov – na primer frankfurtskega, leipziškega, beograjskega – ki so zasnovani mnogo širše, pravi, da je odmerjen knjižnim izdajam za otroke in ilustracijam le del razstavnega prostora, pa smemo zapisati, da veljajo priznanja, podeljena v Bratislavi, zadnje čase že za najzanesljivejšo zagotovilo vrednosti nagrajenih del. Da so tega mnenja tudi avtorji, ilustratorji otroških knjig, najzgovorneje pričajo številke: letošnjega BIB '71 se je namreč udeležilo doslej največje število ilustratorjev – 263 – ki so razstavili največ svojih del – skoraj 2000. Tudi udeležba ni bila doslej še nikoli tako pisana: poleg predstavnikov skoraj vseh evropskih držav je svoja dela predložilo kar šest ilustratorjev iz Iranu, dva iz Peruje ter po eden iz Argentine, Avstralije, Gane, Indije, Japonske, Kenije, Kolumbije, Mongolije, Portorika in Ugande.

Našo državo je na bienalu zastopalo pet ilustratorjev: Ančka Gošnik-Godec z osmimi ilustracijami, Marlenka Stupica z desetimi ter trije sodelavci zagrebške založbe Mladost, Diana Kosec-Bourek, Danica Rusjan in Josip Vaništa, vsak s po eno risbo.

Ceprav bodo razstavnici odprti še vse do 24. oktobra, so izidi glasovanja enajstčlanske mednarodne strokovne žirije že znani, zlata jabolka, zlate plakete in druga priznanja pa že podeljena. Med nagrajenci, ki so dobili zlato plaketo, je tudi letos, že drugič zapored, naša najbolj priljubljena ilustratorka Marlenka Stupica.

Pred dvema letoma je bila ta akademska slikarka, ki jo naši otroci že dobro poznajo po vrsti velikih in malih slikanic ter po risbah v „Piki Nogavički“, „Ostržku“, „Mehurčkih“ in drugih

knjigah, ki jih je izdala založba Mladinska knjiga, nagrajena za ilustracije v slikanici „Solar“, letos pa je enako priznanje dobila za risbe v knjigi Leopolda Suhodolčana „Krojaček Hlaček“. Naj omenimo še to, da je dobila Marlenka Stupica za „Krojačka Hlačka“ in še dve slikanici letos tudi že Levstikovo nagrado.

Ce se ob tem še enkrat spomnimo na nenavadno veliko število udeležencev letošnjega BIB iz vsega sveta in na še toliko večje število razstavljenih risb in če mimo tega upoštevamo še dejstvo, da je bila Stupica enkrat že nagrajena in je potemtakem morala znova upravičiti svojo veljavo. Sele če upoštevamo vse to, se nam njen uspeh lahko pokaže v pravi luči. Poleg tega pa lahko vidimo v tem visokem mednarodnem priznanju, ki ga je za svoje neutrudno, predvsem pa izvirno in izrazno bogato ustvarjalno delo na področju, ki je, čeprav še tako pomembno, dostikrat neupravičeno potisnjeno ob stran, dobila Marlenka Stupica, poleg njene ponovne osebnosti uveljaviti tudi novo potrditev ugleda, ki ga naša otroška literatura – zlasti njen risani del – že vrsto let uživa v svetu.

Gre pa, navsezadnje, tudi za utrditev ugleda založbe Mladinska knjiga, ki pri nas izdaja največji del kvalitetne literature, namenjene tako predšolskim kot že starejšim otrokom, kar se bo – o tem najbrž ni dvoma – kmalu pokazalo tudi v bolj oprijemljivi obliki: v razširitvi koprodukcijskega sodelovanja z jugoslovanskimi in tujimi založniškimi hišami.

Iztok Ilich

Kaj vse zna in zmore mladina

Z RAZSTAVE V OSNOVNI ŠOLI LJUBLJANA-POLJE

Vsakoletne šolske razstave ob koncu šolskega leta so več ali manj bogata bera izdelkov, ki jih napravijo učenci pri urah tehničnega pouka ali pri zunaj šolskih tehniških dejavnostih, hkrati pa prikaz sodobnega likovnega pouka. Skratka: šolska razstava je hkrati tudi krona delovnih uspehov učencev in njihovih učiteljev.

Oblikovno in vsebinsko, količinsko in kakovostno je merilo šolske razstave prepuščeno pobudam in sposobnosti vodstva šole in posameznih vzgojiteljev ter pedagogov. Raven organizacije in strokovnosti izdelkov je zadeva učiteljev tehničnega in likovnega pouka. Le skupaj z mladimi, neposrednimi ustvarjalci je mogoče pripraviti pestro in skladno razstavo. Tako se mla-

dina resnično nauči vrednotiti delo, hkrati pa si pri dodatnem izobraževanju pridobi vsakdanje delovne navade.

V šolskem letu 1970/71 je bila ena najbolje urejenih šolskih razstav v osnovni šoli Ljubljana-Polje (od 22. do 26. maja). Mladina je ustvarila ob svojih vzgojiteljih in učiteljih toliko kakovostnih in enkratnih izdelkov, da je marsikateri od obiskovalcev navdušeno zapisal v knjigo vtisov: „Kaj vse zna in zmore mladina!“ Razstava, kakršno so pripravili v osnovni šoli Polje, je bila v resnici vzor podobnim vzgojnoizobraževalnim zavodom – tudi takim, ki v marsičem presegajo zmogljivosti in opremo tehničnih učilnic in delavnic.

BOSTJAN NOVSAK

Proslava

150-letnice

Prirodoslovnega muzeja

Slovenije

V muzeju smo 15. oktobra slavili 150-letnico ustanovitve Deželnega muzeja v Ljubljani. Iz tega muzeja so se kasneje razvili današnji republiški muzeji: prirodoslovni, narodni in etnografski. Ob tej priložnosti smo odkrili doprni kip služnega naravoslovca barona Žige Zoisa. Kip je del akademske kiparke Dore Novšak-Cimermanove. Istega dne smo tudi odprli Zoisovo zbirko mineralov, preurejeno po sodobnih razstavnih načelih. Zbirka, ki je bila ena največjih v Evropi, je bila temelj tedaj ustanovljenega Kranjskega deželnega muzeja, zdaj pa je razstavljena v Prirodoslovnem muzeju Slovenije – naslednik nekdanjega Deželnega muzeja.

Opozarjamo tudi na razstavo „Okamnine, priče izumrlega življenja“, ki jo je muzej pripravil prav tako v proslavo svoje visoke obletnice.

Muzej je odprt vsak dan, razen ponedeljka od 9. do 13. ure, ob sredah in petkih pa še od 16. do 19. ure.

Šolam vseh vrst toplo priporočamo ogled te prve slovenske muzejske ustanove.

lahko naštevati. Bodimo pošteni in priznajmo, da je vse te resnične in neresnične miselne veličine oblikovala stara šola!

Vidite, takole me zavrača ljudstvo s terena in mi soli pamet s svojimi mislimi, zato vas prosim, da ste v prihodnje malo bolj pazljivi pri oznaki stare šole. Saj veste, starimo se in ne bi bilo prijetno oditi s tega sveta s kompleksom, da je šlo vse življenje mimo nas, ker nismo znali razmišljati in misliti. Tu in tam je stara šola, tu mislim tudi na gozdno šolo, res koga pokvarila, jedro pa je ostalo vseeno zdravo in kleno, da bi gore premikalo.

Poznate koga, ki ga je stara šola pokvarila? Da, nekaj jih je, sicer je pa bolje, da se s konkretnostjo ti ukvarjaš.

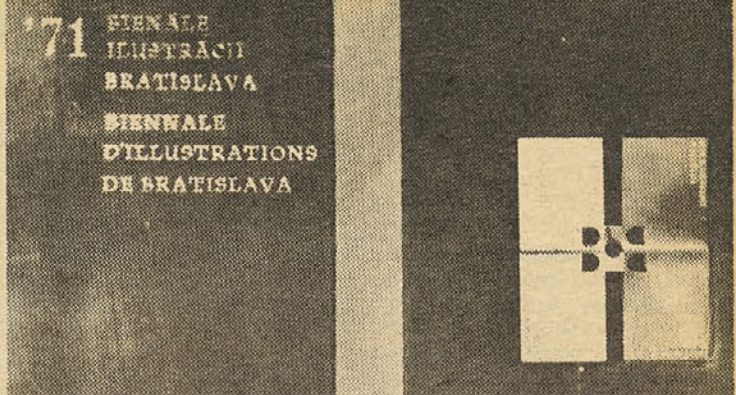
Dobro, se pa bom. Nekje v bogatem predmestju:

Dragec, katero lasuljo naj si danes poveznem na glavo? Mislim, da bi si črno. Mislim, dragica, da bi bila črna res prikladna. Dragec, ne vidiš, da je zunaj oblačno? Mislim, da bi bila za oblačen dan bolj primerna rumena. Temni oblaki in svetli lasje – kako vznemirljivo! Mislim, dragica, da pravilno misliš. Kar svetlo si povezni. Mucek, si pozabil, da je petek in še trinajstega smo! Rumena bi bila preveč zijalasta za ta dan. Mislim, miška, da imaš prav! Pa si nađeni vijoličasto. Ne, srečk! Vijoličaste pa že ne! Pred pol ure sem videla z zgornje verande sosedo, ki se je odpeljala v vijoličasti lasulji. Grozno bi bilo, če bi se kje srečali. Mene bi najbrž kap! Prav imaš, dragica, se meni bi bilo grozno. Kaj pa roza? Tako blazno vznemirljiva se mi zdi. Mislim, mucke, da imaš prav. Samo tega ne vem, če bo pasala k zeleni obleki. Ti moja račka, pa obleko zamenjaj! Saj jih imas vendar polno omaro! Mislim, da res ni nujno, da obleče zeleno obleko. Saj veš, da ne bi pasala k rdečim sedežem v mercedesu. Prav imaš, dragec. Mislim...

Dragi bralci, polomil sem ga, ker sem prislunil tema zakoncema. Mislim sem, da nič ne mislita, zdaj pa vidim, da to ni res. Sami ste najbrž ugotovili, da kar naprej nekaj mislita, globoko mislita, čeprav sta hodila v staro šolo. Prislunimo raje druge!

Medvedek, kako se je končala tista pravda v zvezi s prigoljufanimi milijoni? Srček, kaj nisi brala najnovejših dognanj? Ne nisem, medvedek. Veš, nemiške revije niso nič pisale o zadevi. Veš, srček, sodišče je končno ugotovilo, da tista goljufija sploh ni bila prava goljufija, ker ni koristila samo meni, ampak tudi družbi. Menda celo razmišljajo, da bi mi dali odličje zasluge za narod. Pa tako nemarno so me vlačili po zobeh in časopisih. Jezikavi Bernardi Rakovec bom že navil enkrat ušesa, mrha grda. Hvalabogu, da mi, kar nas je starejše generacije, skupaj držimo. Ta mladi rod v naših logih prav nič ne misli na narodovo korist. Sama sebičnost jih je in pohlep. Ne razburjaj se, moziček, saj niso sami krivi, da so tako nekritični...

Oh, dragi bralci, spet nisem prislunil na pravem kraju. Ta dva namreč miselno nista prav nič pokvarjena, saj delata za narodov

10 let revije Tim

Zgodnje oblikovanje ustvarjalnega oana do tehnike je imperativ sedanjosti. V razvitejših deželah se ga dobro zavedajo in ustvarjajo za razvoj ugodne materialne pogoje in primerno duhovno klimo. V Rusiji, Vzhodni Nemčiji in na Japonskem so v zadnjih letih razvili močna gibanja, ki vključujejo veliko število mladih ustvarjalcev tehnike. Združena izdajajo svoje časopise in prirejajo razstave nacionalnih in internacionalnih razsežnosti. Rezultati so preslegli vsa pričakovanja in opozorili na strokovne kreativne sposobnosti.

V teh deželah veliko število revij, za vsako razvojno stopnjo posebej, seznanja mladino z umetno ustvarjenim svetom tehnike in jo spodbuja k ustvarjalnosti. Mala DDR npr. ima kar tri specializirane revije za mladino od 6. do 18. leta starosti.

Pri nas je tovrstna bera še majhna, razbita po različnih časopisih in pretežno informativna ter receptorska. V nasprotju s tem pa je TIM, revija za tehnično in znanstveno dejavnost mladine, ki jo izdaja Tehniška založba Slovenije, celovita. Osnovni koncept lahko označimo s tremi postavkami: tehnična informacija, praktična uporaba informacije po izdelani shemi, preoblikovanje informacij, tvorba novih shem in uporaba.

Prva številka letošnjega, jubilejnega letnika, vključuje vse te elemente. Vsebinsko je prilagojena celotnemu intervalu: od tistih, ki se spoznavajo šele z abecedo tehnike, do tistih, ki imajo že toliko spoznanj, da lahko tvorijo nova.

Prve strani so že nekaj let namenjene rubriki Nekdo izmed... domačih znanstvenikov, tehnikov, ustvarjalnih učencev in letos dolgoletnih sodelavcev revije. Intervjuje spretno vodi in zapisuje urednica Anka Vesel. V tej številki je predstavljen znani koprski modelar in pisec Tone Pavlovič.

Med prispevki izstopa delo Tončke Zupančičeve Na vrtu ki je vzoren primer kako otroku na raz-

redni stopnji zbuditi zanimanje za tehniko in zavestno produktivnost.

Največ prostora je namenjenega modelarjem. Nekaj naslovov: Slovenski kozolec, Lunohod, Balon na topli zrak, Letalski modeli za začetnike, Model rakete Vzhod.

Rubrika Mladi radioamater bo letos prinesla vrsto načrtov za gradnjo radijskih sprejemnikov. Za začetek je objavljen najpreprostejši primer z germanijevim diodo. Za modelarje je tudi prispevek o daljinskem vodenju modelov.

Za fotoamaterje bo letos tečaj za kinotehniko. Rubrika bo obogatena s komentarji k izdelkom, ki jih bodo poslali bralci.

Letošnji izumiteljski kotichek je razširjen. Sestavljen je iz štirih delov. V prvem je nepopoln načrt za izdelek, ki je vsebinsko vezan na prvi del. Načrt je treba poiskati s konstrukcijo detajla, z nekim izračunom ali pa je treba poiskati variante k danemu načrtu. V zadnjem delu je preizkus znanja, ki je vezano na obravnavano temo in prostor za komentarje k rešitvam, ki jih pošiljajo otroci. V tej številki je vsebina skoncentrirana okrog helikopterja.

Zgodovina tehnike je v prispevkih: Začelo se je s kolesom in Ladje skozi čas. Zadnja stran ovitka pa je rezervirana za barvne podobe starih avtomobilov.

Med vsebino najdemo še domislice za spretne roke in 5 strani za zabavo. Novost je Hokus pokus na drugi strani ovitka, ki seznanja bralce s skrivnostmi znanih rokohitrov.

V tem šolskem letu bo dopolnjeno 100 števil. Okrog 20000 otrok se zbira ob reviji. Kdo bi mogel izmeriti kolikšen ustvarjalni in delovni potencial se je v teh 10 letih izoblikoval z njeno pomočjo in h kolikim življenjskim usmeritvam so prispevale njene strani?

Ob lepem jubileju želimo reviji, da bi drugo desetletje začela ob večji materialni pomoči, ki bi ji omogočila izhajanje v barvah in ob nizki ceni dostopnosti slehernemu, ki jim je namenjena.

MARJAN TOMŠIČ

NANDE RAZBORŠEK

pišem v pesek

Nenavadno vprašanje, grdo vprašanje, packasto vprašanje: Ali kdaj razmišljate?

Počasi, počasi z vašimi kolektivnimi zatrjevanji, da veliko razmišljate, povsod razmišljate, vedno razmišljate, koristno razmišljate, razmišljate o demokraciji, novih čevljih, družbenem dogovoru, dnevu otrok, rdečem dežniku, laku za lase... Počasi, zato, ker moram vprašanje še nadaljevati. Vprašati vas namreč nameram, če sploh znate razmišljati.

Joj, kako so vaši obrazi potemneli! Kako vam je začelo biti srce! Kako se vaših rok loteva živčnost!

Oprostite! Nisem vas hotel žaliti z vprašanji. Kar tako sem ju zapisal, zaradi igre pač. Res pa je, da je vprašanje v naših sposobnostih razmišljanja že, nekaj časa v zraku. Lebdí kot grozeč oblak. Tu in tam je tudi glasno izgovorjeno. Tudi odgovor lebdí v zraku. Kratak in jaseen. Porazen je za nas vse, saj trdi, da ne znamo misliti in razmišljati, ker smo hodili v staro šolo, ki ljudi ni učila, še manj pa naučila misliti! Ti grda stara šola, samo za verbalno znanje ti je šlo in ti še gre! Iz nas si napravila miselne invalide namesto genijev. Naj te kolkje brzne, naj te pes poščeje!

Mislim, čeprav nisem hodil v bodočo šolo, da ne bi smeli naši visoki teoretiki stvari tako enostavno postavljati. Morda bi morali reči, da je tudi stara šola učila ljudi misliti, vendar ne povsem pravilno misliti, ne dovolj kritično misliti, morda malo sebično misliti, ne samoupravljalvsko misliti ali kaj podobnega. Kakšna formulacija bi bila najboljša, si bomo že sami izmislili.

Veste, visoki spoznavalci, proti vaši trditvi slišim številne ugovore na terenu. Posamezniki vlečejo tisoč stvari na dan. Pravijo, da smo imeli v preteklosti nekaj pomembnih znanstvenikov in velikih mislecev, ki so se zapisali v našo zgodovino. In tudi sedaj jih imamo! Za zmeraj bo ostalo v naši zgodovini zapisano ime Josipa Vidmarja! Kaj bi naš narod bil brez globoke in ogromne pisarije Dimitrija Rupla? In sveta apostola in spoznavalca Ahac in Taras s svojimi reisti in ludisti. Pa Janez Senk, ki nam bo končno ustvaril neprovincialno gledališče! Tu so še neki Anton Mikelj, ki kar naprej prepisuje iz Sodobne pedagogike in objavlja v Delu, Rado Bardon, ki je po čudnih metamorfozah postal direktor najbolj sloveče slovenske založbe Mohorjeve družbe, Janko Razkodranko, Krambergerjeva drugačna ljubezen do Slovencev, Inkret in Koseski, da o Poldetu Bibiču sploh ne govorimo, saj smo morali že dvaintridesetkrat prebrati, da se je preselil v mestno gledališče in še bi

Mariji Sajko v spomin

S težkim srcem smo se 7. avgusta 1971 poslovili na Ptujski gori od naše drage tovarišice Marije-Mance Sajko, roj. leta 1933 v Rogatcu. Nižjo gimnazijo je obiskovala v Rogaški Slatini, učiteljišče pa v Celju, kjer je maturirala leta 1953.

Ze istega leta jeseni je nastopila svoje prvo službeno mesto v ptujski občini, na osnovni šoli Juršinci. Z veseljem in mladostnim poletom se je podala na svojo življenjsko pot. Čakalo jo je veliko trdega dela, priprava na pouk in še nadaljnega študija. Vse to je zmagovala, saj je imela sebi dovolj veselja do izpopolnjevanja.

Leta 1964 sta bila skupno z možem premeščena na Ptujsko goru. Poleg šolskega dela se je Manca največ zanimala za glasbo in ji posvetila tudi največ prostega časa. Nadaljevala je študij na srednji glasbeni šoli v Ptuj.

Ko se je kasneje na osnovni šoli Majšperk pokazala potreba

po poglobljenem glasbenem pouku na višji stopnji, je bila Manca premeščena iz Ptujске gore v Majšperk, kjer je uspešno poučevala glasbeni pouk ter vodila šolski pevski zbor.

Pevski zbor je pod njenim vodstvom dosegal na mladinskih festivalih iz leta v leto lepše uspehe!

Počasi ji je začela zahrbtna bolezen izpodjedati zdravje.

Nerada in stežka se je Manca poslovila od svojih učencev, ko je morala na bolniško, v upanju, da se kmalu vrne.

A čakala jo je le trnova pot po bolnišnicah, na operacijo in v novo trpljenje.

Pogrešali bomo njeno toplo, plemenito srce, prisrčnost in vedrino v kolektivu, razumevanje naših skupnih problemov. Za vedno bo ostala kot svetel lik čudovitega človeka v spominu vseh, ki smo jo ljubili in poznali.

IVANKA GOLOB

FRANCE FLAJS

Sredi vročih julijskih dni smo premili na zadnji poti pri ljubljenega šolskega ravnatelja v pokopu Franca Flajsa iz Domžal. Tuda in teža bolezen nam ga je vse prekmalu iztrgala, saj je bil še poln življenja in načrtov za prihodnost. Čeprav upokojen je še naprej sodeloval v različnih družbenopolitičnih organizacijah, mnogo svojih moči pa je posvetil delu za najmlajše v Društvu prijateljev mladine.

Ravnatelj Flajs so odlikovali predvsem tri lastnosti: izredna ljubezen do domovine, celostna mladina in toplo, iskreno tova-

rištvo do vsakogar.

Kako zelo priljubljen in spoštovan je bil pokojni ravnatelj, je pokazal njegov pogreb, ki se ga je udeležilo ogromno solarjev, mnogi stanovski tovariši in prijatelji, predstavniki občinske skupščine Domžale in zastopniki vseh družbenopolitičnih organizacij domžalske občine. Pevski zbor Društva domžalskih upokojencev je pod vodstvom Staneta Habeta zapel pokojnemu ravnatelju v slovo tri žalostinke, domžalska godba pa ga je spremila na njegovi zadnji poti.

NACE VODNIK

Poljčanski učenci se sedaj učijo v štirih poslopih, od katerih je bila za šolo zgrajena le stavba v Zgornjih Poljčanah. Dve učilnici in šolsko pisarno so uredili v bivši stanovanjski hiši, eno v KUD-ovi sobici in eno v gasilskem domu. Imajo dvoizmenski pouk in nobenih dodatnih prostorov za razvoj svobodnih dejavnosti. Nova šola bo zrasla ob cesti Poljčane-Makole, na levem bregu Dravinje, tik pod Bočem. Imela bo 12 učilnic z vsemi za moderen pouk potrebnimi prostori. Gradnjo financira občinski odbor, za obnovo in razširitev šolskega prostora. Sredstva so prispevali tudi občani Slovenske Bistrice s petletnim samopriskom, delovne organizacije ter izobraževalna skupnost SRS, ki je z odobritvijo kredita pripomogla, da se je gradnja lahko začela. Na sliki: nekdanji ravnatelj tovariš Andrej MESARIČ, ki je začel bitko za ureditev materialnih pogojev. Poleg njega (na desni) sedanj ravnatelj tovariš Alojz MESARIČ.

Kako bo s podaljšanim bivanjem?

V osnovni šoli v Mačkovcih na Goričkem je letos precej vozačev. Z avtobusom se vozi 52 učencev; na šoli razmišljajo, kako bi za te učence organizirali podaljšano bivanje. Najhuje je s prostori, ker bi morali imeti podaljšano bivanje v dveh skupinah. Upajo, da bo mogoče najti sporazumno rešitev z obratom pri KIK Pomurka, ki bi jim odstopil prostore v združenem domu. Seveda bi bilo treba te prostore primerno urediti, tako da bi ustrezali sanitarnim predpisom in napeljati vodovod. V Mačkovcih upajo, da bodo ta problem rešili že pred jesenskimi poslabšanjem vremena, ker so vozači sedaj prepuščeni cesti.

J. K.

Navdušeni za klasično glasbo

Gojence in gojenke doma tehničnih šol v Ljubljani in gojenke doma Majde Vrhovnikove so te dni obiskali operni pevci. Vera Lacić, Nada Sešek, Rajko Koritnik, Stane Koritnik in dirigent Milivoj Šurbek so pripravili več kot sto mladim poslušalcem nepozaben večer opernih arij. Mladi so s svojim navdušenjem prepričali, da imajo razumevanje in poslušnost tudi za klasično glasbo. Vse priznanje prirediteljem, saj so taki večeri nadvse pomemben prispevek k vzgoji mladine.

V. D.

pri DZS je tik pred izidom

umetniška monografija o našem impresionistu RIHARDU JAKOPIČU

ki predstavlja enega izmed vrhov slovenske likovne umetnosti. S to edicijo, ki bo tudi grafično na najvišji sodobni ravni, bo zapolnjena vrzel, saj je bilo knjigo že dolgo pričakovati. Knjiga o Rihardu Jakopiču, ki bo izšla v več svetovnih jezikih, bo imela 232 strani velikega formata (25 x 29,5 cm)

Rihard Jakopič bo tokrat prvič predstavljen v celoti. Poleg uvodne študije Zorana Kržišnika, ravnatelja Mestne galerije, bo objavljenih 81 barvnih reprodukcij Jakopičevih najpomembnejših del ter 50 skic in risb iz avtorjeve zapuščine.

Slike je izbral Zoran Kržišnik, knjigo pa je opremila in uredila ing. arh. Nadja Furlanova.

Barvne reprodukcije so natisnjene v Milanu pri Arti grafiche Ricordi, ki je bila s svojo najsodobnejšo tehniko umetnostnih reprodukcij kos tej izredno zahtevni nalogi. Knjiga bo vezana v platno, platnice bodo vatrane, ščitni zavah bo iz plastičnega materiala. Celotno delo bo v kartonskem ščitnem ovitku.

Založba razpisuje za: Jakopičovo monografijo

subskripcijo,

ki bo trajala do izida knjige. Za naročnike velja cena 300 din, ki jo lahko poravnajo v 10-mesečnih obrokih po 30 din. Interesentom sporočamo, da bo v prosti prodaji le manjši del naklade in še ta po znatno višji ceni.

Naročila sprejemajo vse knjigarne, zastopniki založbe in tudi uprava založbe, če ji pošljete priloženo naročilnico v ovojnici na naslov:

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Oddelek „Knjižne zbirke“
61000 Ljubljana, Mestni trg 26

NAROČILNICA

Obvezno naročam umetniško monografijo o RIHARDU JAKOPIČU. Cena 300 din.

Naročnino bom poravnal:

- takoj
- v 10 mesečnih obrokih po 30 din.

Knjigo pošljite na naslov:

- stalnega bivališča
 - na kraj zaposlitve
- (Neustrezno, prosimo, prečrtajte!)

Kraj in datum:

Podpis naročnika:

NASLOV NAROČNIKA:

Ime in priimek:
Kraj:
Ulica:
Uslužen pri:

STE ŽE PORAVNALI NAROČNINO?

Ob spominu Miroslava Štubla

Ze leto dni mineva odkar se je po kratki, toda hudi in zahrbtni bolezn za vedno poslovil od nas Miroslav Štubl-Miro.

Miro spada med tisto vrsto napredne inteligence, ki je aktivno delala med obema vojnama in po zadnji vojni za kulturni in socialni dvig ljudstva v Prekmurju. Kot mlad učitelj je začel svoje vzgojiteljsko delo leta 1924, ko je nastopil učiteljsko službo v Murski Soboti. Kot Primorec, ki je pribežal iz fašistične Italije v Jugoslavijo, je takoj pričel aktivno sodelovati v učiteljski organizaciji JUU in v napredno-pedagoškem gibanju Učiteljski pokret. Pomagal je v Društvu kmečkih fantov in deklet in bi soustanovitelj muzejskega društva v Murski Soboti. Ves predvojni čas je bil viden funkcionar v soboškem telovadnem društvu Sokol. Med NOB je ostal brez zaposlitve, ves čas pa je bil podporni član OF.

Zaradi svojih strokovno-pedagoških sposobnosti in predvsem zaradi njegove plemenitosti mu je družba po zadnji vojni zaupala odgovorno delo upravitelja šole.

Bil je izredno pošten, priznan občinski odbornik, delaven sindikalni funkcionar in tankočuten pedagog, ki je znal prislusniti vsem problemom. Čeprav upokojen, je še naprej delal pri organizaciji šolske mreže v občini, se zanimal za delo društev in v njih sodeloval s strokovnimi mnenji in nasveti. Predvsem je bil nepogrešljiv v organizaciji ZZB NOV, v društvu upokojencev, v soboškem muzejskem društvu, v SZDL na svojem terenu in v TVD Partizana Murska Sobotica. Zbiral je mnoge podatke in pisal številne kronike o različnih dogodkih iz preteklosti Prekmurja in Murske Sobotice. Umrl je sredi zbiranja in kompletiranja gradiva za 50-letnico telesne vzgoje v Murski Soboti.

Mirova smrt ni napravila vrzeli le med učitelji-strokovnjaki, pogrešamo ga tudi kot kolega, ki je zelo ljubil mladino, svoj poklic in ljudi, med katerimi je delal 46 let. Njegovo življenje je bilo tako izpolnjeno z delom za druge, da bo v spominu svojih nekdanjih učencev in stanovskih kolegov še dolgo živel.

HERMAN ŠTICL

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

VPRAŠANJE: Med prosvetnimi delavci se je razširila novica, da pripravljajo nov pokojninski zakon. Po njem naj bi se pokojnina preračunavala glede na prejemke zadnjih 10 let.

Kot učiteljica sem zaradi tega zaskrbljena. Kmalu bom dopolnila 57 let in prihodnje leto januarja bom imela 34 let službe. Spadam torej v tisto generacijo, ki je največ dolga leta čakala na zaposlitev, nato je preživela II. svetovno vojno in internacijo. Ali nam tudi pokojninski zakon ne bo prinesel pravičnega priznanja?

B. S.

ODGOVOR: V prihodnjem letu se ni računati na uveljavitev novega zakona o pokojninskem zavarovanju, vsaj ne republiške

ga, ki bo pristojen za upokojeve zavarovancev na območju SR Slovenije. Do konca tega leta bo sprejet le zvezni zakon, ki pa bo postavil samo temeljna načela, med njimi najbrž tudi uvedbo 10-letnega poprečja namesto sedanjega petletnega poprečja osebnih dohodkov za ugotovitev pokojninske osnove.

Če boste torej odšli v pokoj prihodnje leto s 34 leti pokojninske dobe, boste sicer izgubili 2% pokojnine (ker ne boste imeli polnih 35 let pokojninske dobe) in se boste morali zadovoljiti le s 83% od osnove. Poleg tega boste imeli na voljo še vedno petletno poprečje, kar bo spričo precejšnjega porasta osebnih dohodkov prosvetnih delavcev v zadnjih letih verjetno ugodnejše kakor pa 85 odstotne

ob 10-letnem poprečju.

Ker ste želeli imeti veljavne količnike, vam jih v naslednjem navajamo: A) Če bi šli v pokoj v prvem polletju prihodnjega leta (1972), bi se vaši osebni dohodki iz zadnjih petih let (1967-1971) valorizirali takole:

	količnik
dohodek iz leta 1967	151
dohodek iz leta 1968	138
dohodek iz leta 1969	120
dohodek iz leta 1970	100
dohodek iz leta 1971	100

Kakor vidite, se osebni dohodki iz zadnjih dveh let ne valorizirajo, medtem ko se iz prvih treh let petletnega poprečja osebni dohodki kar izdatno valorizirajo.

Če pa boste šli v pokoj v letu 1973, bo veljalo že desetletno poprečje. Količnikov za ta primer ne moremo dati, ker bodo s prihodnjim letom v veljavi novi količniki. V ilustracijo pa vam damo sedanje količnike od leta 1961 naprej, ki so:

	količnik
dohodek iz leta 1961	506
dohodek iz leta 1962	458
dohodek iz leta 1963	385
dohodek iz leta 1964	291
dohodek iz leta 1965	221
dohodek iz leta 1966	167
dohodek iz leta 1967	151
dohodek iz leta 1968	138
dohodek iz leta 1969	120
dohodek iz leta 1970	100
dohodek iz leta 1971	100

Dr. LEV SVETEK

Tehniška založba Slovenije

LJUBLJANA, Lepi pot 6

je izdala naslednje učbenike za srednje strokovne šole:

Ivo Marinc:

TEHNOLOGIJA TEKSTILA

za poklicne šole oblačilne stroke.
obseg 187 strani, cena 23,55 din, naklada 3000 izvodov

V. Matevžič—V. Žvan:

PSIHIATRIJA IN NEVROLOGIJA

za srednje šole za medicinske sestre
obseg 104 strani, cena 24,00 din, naklada 3000 izvodov

Marjan Jèrše:

SPLOŠNA PATOLOGIJA

za srednje šole za medicinske sestre
obseg 104 strani, cena 27,20 din, naklada 3000 izvodov

Helena Ravnič:

HIGIENA

za srednje šole za medicinske sestre
obseg 141 strani, cena 24,00 din, naklada 3000 izvodov

Vse navedene knjige lahko dobite v knjigarnah ali pa direktno pri Tehniški založbi Slovenije, Ljubljana, Lepi pot 6

— Teden otroka in teden prometa bi pravzaprav lahko združili: oboje imamo na cesti...

Bregar: INTEGRACIJA (Ponatis iz „Dela“)

Kinematografi prikazujejo

VLOGA MOJE DRUŽINE V REVOLUCIJI je ekranizirani roman Bore Cosića. Svojevrsna vizualizacija razgibanega in živahnega besedila je ena najlepših in najbolj izvirnih filmskih realizacij letošnje jugoslovanske proizvodnje. Režiser Bata Čengić in snemalec Karpo Ačimović-Godina sta mojstrsko obvladala temo, ki prek bogatih asociacij zahteva popolno sodelovanje gledalca.

mb.

POT V RAJ je film Maria Fanellijsa. Ekranizacija dela Mirosława Krleža ni uspela. Beseda je močnejša kot slika.

mb.

LJUBEZENSKA ZGODBA je film Arthurja Hillerja po romanu Ericha Segala, ki je doživel tudi pri nas že pred odkupom prav posebno publiciteto. Z avtomatičnim prenosom kritik, z občudovanjem mladih Amerikancev, ki so lili potoke solz v kinodvoranah, pa smo postali delček mehanizma, ki skuša obvarovati določen sistem. Ni naključje, da je film nastal v Ameriki, v času, ko je ta na pragu svojevrstne socialne in moralne revolucije. Zgodba o ljubezni med bogatim sinom mogočnega in siromašno priseljenko, o sreči, ki se da doživeti izven sveta, kakršnega si želi del ameriške mladine, pomeni slavo pesev malomeščanskemu življenju, ki vidi in pozna le svoje potrebe in težave. Takšna ljubezenska zgodba je pravzaprav čudovito uspalno sredstvo.

mb.

KRALJEVSKE SANJE — ameriški film. V glavnih vlogah

nastopata Anthoni Quinn in Irene Papas. Že ta dva igralca privabita človeka v kinodvorano. Film govori o človeku, ki je slep za vsakdanje življenjske probleme. Reklamo za film delajo s tem, da propagirajo izredno igro Anthonija Quina, ki ga marsikdo še ni pozabil iz filma Grk Zorba. Zdi se, da Quinn vse prevečkrat nastopa v istih vlogah, tako da je človeku že dolgočasno.

nd

Film **VRAŽJI POZDRAV** je francoska barvna kriminalka. Žena zaradi ljubimca ubije moža. Zaradi policije si novega moža kar sposodi iz bolnišnice. Seveda se ga hoče na čim hitrejši način rešiti, ga ubiti — dokler se vanj resnično ne zaljubi. Sedaj ji je odveč ljubimec. In tako naprej. Film je na ravni romanov NN.

nd

POT V KATMANDU je francoski film režiserja Andrea Cayatta. V filmu nastopa zdrava mladina, ki jo osuplja sedanjí pohlepi in tehnokratski svet. To pa se dogaja v filmu, ki so ga posneli ljudje z željo po dobičku.

nd

SKRIVNOST PLANETA OPIC — To je znanstveno-fantastični film. Zgodba poteka v četrtem tisočletju. Po atomski vojni ostane le peščica ljudi, ki živijo pod zemljo v ruševinah New Yorka in varujejo atomsko bombo, ki jo po božje častijo. Ne poznajo njenega pravega namena. Verjamejo le to, da jih lahko ščiti pred sovražniki. Medtem postanejo opice na zemlji civilizirana bitja. Sporočilo filma je zelo pesimistično, vendar prikazano na zelo neprepričljiv način. Mojski so le kostumi in maske ljudi — opic.

ar

NAŠI RAZGLEDI

št. 19

- Odločneje utreti pot samoupravni vsebini kulture (str. 565)
- Deseta obletnica desete fakultete ljubljanske univerze (str. 566)
- Dr. France Černe: Univerza-gospodarstvo in družba (str. 568)
- Dr. Živko Šifrer: Prebivalstvo z osnovno izobrazbo (str. 569)
- Zmago Bufon: Naravoslovna sestavina naše kulturne zgodovine (str. 571)
- Knjižne novosti (str. 583)
- Medicina dela pri nas — intervju (str. 583)
- Nova perspektiva za Balkan (str. 585)
- Nevarnost duhovne umazanosti (Pogovor z romunskim voditeljem Nicolaejem Ceausescu, str. 588)
- „To je zadeva nas vseh“ (Intervju z nekdanjim predsednikom čehoslovaške ljudske skupščine Josefom Smrkovskim, str. 589)
- Knjige, ki so zaznamovale čas (str. 591)
- Kaj pa zdaj? (str. 594)
- NADALJEVANJE: Človekova skrita razsežnost; Dolžina krat širina krat denar.

Delovna skupnost **OSNOVNE ŠOLE ŠKOCJAN** vabi vse učitelje, ki so kdajkoli službovali na Osnovni šoli Škocjan ali njeni podružnici v Klenoviku na slovesno otvoritev nove šole.

Otvoritev bo 23. oktobra 1971 ob 10. uri dopoldne.

Vljudno vabljeni!

Enakopravno, tovariško srečanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

tih zanižalo število delavcev za 330.000. Vse te množice si za sedaj še najdejo kruha na mestih za nekvalificirano in polkvalificirano delovno silo, toda tudi tih mest je iz dneva v dan manj, taka delovna moč pa postaja kratkomalo nezaposljiva. Izhod je mogoč le v nadaljnjem razvoju tehnologije. Takem, ki bo zahteval vedno več dobro usposobljenih ljudi. Vendar se bo treba v skrbi zanje izogibati dosedanjih nesporazmerij: izdatki za dopolnilno izobraževanje osnovnih in srednjih kadrov so namreč neprimerno manjši kot oni za specializacijo kadrov z višjo in visoko izobrazbo.

Tehnična revolucija prinaša s seboj tudi že skoraj nepojmljivo množico in kakovost novih komunikacijskih sredstev: televizija, film, magnetofon, tiskarska tehnika, prevozna sredstva, stanovanjski komfort itd. so tako razširili otrokovo obzorje, da se pogosto niti ne zavedamo, kako se njegovo mišljenje že samo po sebi uvršča v novi svet.

Naloga sedanje šole je, da mlade ljudi v tem procesu prevzema od pasivnih spremljevalcev v samoustvarjalce. Učitelj Dickensa, ki je stal pred razredom in zahteval le ponavljanje nepovezanih dejstev, je že anahronizem. Nujno je, da mobiliziramo zakladnico vseh od najbolj bistrih, pa do skromnih možgan mladega rodu.

Navedeni pogledi na metode in sredstva v sodobni pedagogiki seveda niso neka izključna angleška posebnost. Tudi dosežki se gibljejo v podobnih okvirih, niti od pogojev kot vse povsod. Bolj značilno je morda da izstopa v motivaciji reform predvsem moment racionalne eksploatacije duševnega kapitala, bolj kot pa humanistični ideja o človeški enakovrednosti ljudi med seboj. Toda naj se motivi taki ali drugačni, iztekajo se vendar v isto smer. Naše dodamo: morda ne bo na ključje, če bomo pri nas začeli bolj dojemati duha sodobnih šol tudi ob uvajanju nove tematike.

Komisija za sprejem in odpust delavcev pri **ZAVODU ZA VARSTVO IN DELOVNO USPOSABLJANJE MLADINE DR. MARIJANA BORŠTNARJA V DORNAVI**

razpisuje prosta delovna mesta za:

- 1) 1 medicinsko sestro — višjo
- 2) 2 medicinski sestre — srednji
- 3) 1 vzgojitelja
- 4) 1 vodja oddelka za delovno usposabljanje
- 5) 2 vzgojiteljici

Sprejemni pogoji:

- ad 1) višja medicinska šola,
- ad 2) srednja medicinska šola,
- ad 3) visoka ali višja strokovna izobrazba, lahko absolvent PA,
- ad 4) višja strokovna izobrazba, diplomant ali absolvent PA,
- ad 5) srednja vzgojiteljska, pedagoška ali medicinska šola ali gimnazija — poseben pogoj vpis na PA.

Prijave z dokazili pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

Komisija za sprejem in odpust delavcev pri **ZAVODU ZA VARSTVO IN DELOVNO USPOSABLJANJE MLADINE DR. MARIJANA BORŠTNARJA V DORNAVI**

razpisuje prosta delovna mesta za:

- a) pomočnika ravnatelja
- b) psihologa,
- c) socialnega delavca.

Sprejemni pogoji:

- pod a) višja izobrazba ekonomske, pravne ali komercialne smeri in 5 let delovnih izkušenj, ali srednja izobrazba ekonomske smeri z 10 let delovnih izkušenj na vodenem delovnem mestu,
- pod b) visoka strokovna izobrazba — lahko absolvent psihologije,
- pod c) višja šola za socialne delavce.

Prijave z dokazili pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA KOČEVJE

razpisuje prosto delovno mesto **SOCIALNEGA DELAVCA.**

Pogoji: končana višja šola za socialne delavce.

Prošnjo z življenjepisom, podatki o dosedanji zaposlitvi ter dokazila o strokovnosti naj pošljejo kandidati v roku 15 dni po objavi razpisa.

VZGOJNO POBOLJŠEVALNI DOM RADEČE

razpisuje naslednja prosta delovna mesta v našem domu:

4 vzgojitelje z višjo ali srednjo strokovno izobrazbo pedagoške smeri.

Za vsa ta delovna mesta je pogoj dveletna praksa. Delovna mesta so za nedoločen čas.

Osební dohodek po pravilniku o delitvi osebnega dohodka. Stanovanja po dogovoru.

Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Prijavi, kolkovani z 1,00 din, priložite:

- dokazila o šolski izobrazbi,
- življenjepis z navedbo o dosedanjih zaposlitvah.

OSNOVNA ŠOLA KOŠANA

razpisuje delovno mesto učitelja za razredni pouk — za nedoločen čas.

Rok za prijave: 15 dni po objavi razpisa.

Samsko stanovanje po dogovoru.

OGLAS

Mlad učiteljski par išče službo na osnovni šoli (nižja stopnja) kjerkoli v Sloveniji.

Pogoj: družinsko stanovanje

Ponudbe pod DELAVNOST

RAZPIS

POLETNI TEČJI ZA UČITELJE

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo razpisuje štipendije za udeležbo na jezikovnih tečajih v tujini v letu 1972.

1. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na tečaju francoskega jezika in književnosti v Belgiji;
2. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Pragi avgusta meseca;
3. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Brnu avgusta meseca;
4. štiri 1-mesečne štipendije za udeležbo na tečaju slovaškega jezika v Bratislavi avgusta meseca;
5. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na tečaju danskega jezika in kulture v Kopenhagnu avgusta meseca;
6. dve 3-tedenski štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Sevr od 15. januarja do 5. februarja;
7. tri 1-mesečne štipendije za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Besanconu avgusta meseca;
8. dve 2-mesečni štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Grenoblu julija in avgusta meseca;
9. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na tečaju madžarskega jezika in kulture v Debrečinu v juliju in avgustu;
10. šest 1-mesečnih štipendij za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Leipzigu od 12. avgusta do 12. septembra;
11. dve 1-mesečni štipendiji za udeležbo na tečaju poljskega jezika in književnosti v Varšavi avgusta meseca;
12. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na tečaju romunskega jezika in književnosti v Sinaji julija in avgusta meseca;
13. pet 1-mesečnih štipendij za udeležbo na tečaju ruskega jezika in književnosti v Moskvi od 1. do 31. julija;
14. več 1-mesečnih štipendij za udeležbo na različnih tečajih ruskega jezika v obdobju januar — maj in september;
15. eno 1-mesečno štipendijo za udeležbo na seminarju „Moderna Švedska“ v Upsali;
16. šest 1-mesečnih štipendij za profesorje angleškega jezika za udeležbo na tečajih angleškega jezika v Veliki Britaniji;
17. dve 2-mesečni štipendiji za profesorje negermaniste za udeležbo na tečajih nemškega jezika v Zvezni republiki Nemčiji;
18. tri 3-tedenske štipendije za profesorje nemškega jezika za udeležbo na tečajih nemškega jezika v Zvezni republiki Nemčiji.

Za udeležbo na tečajih se lahko prijavijo kandidati, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- da so diplomirali iz ustreznega jezika na univerzi ali višji pedagoški šoli;
- da so aktivni učitelji ustreznega tujega jezika;
- da so zdravi in po možnosti mlajši prosvetni delavci.

Potne stroške morajo poravnati kandidati sami ali ustanove, kjer so zaposleni.

Kandidati morajo poleg prijave, ki naj vsebuje osnovne podatke priložiti še soglasje oziroma priporočilo ustanove, kjer so zaposleni, da se smejo udeležiti natečaja.

Prijave bomo sprejemali izključno do 3. decembra, pod tč. 6 pa do 12. novembra t.l.

Prijave sprejema Republiški sekretariat za prosveto in kulturo, Ljubljana, Župančičeva 3.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA PROSVETO IN KULTURO